2 СЕН 199

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ХАЛҚ ДЕНГИЗДИР · ХАЛҚ ТЎЛКИНДИР · ХАЛҚ КУЧДИР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1991 йил 12 сентябрь, пайшанба, 177-сон

НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

«Оқ олтин» —91

ПАХТАЛАР ЧАМАН-ЧАМАН

Қашқадарё вилоятида ўтган йиллардагидек бу йил ҳам Ғузор райони заршунослари қўл теримини биринчи бўлиб бошладилар. Карл Маркс номли жамоа, Куйбишев номли, Майна Ҳасанова номли, Охунбобоев номли давлат хўжаликларининг деярли барча бўлим ва бригадаларида пахта теримига киришилди.

Куйбишев номли давлат хўжалигининг Илҳом Норбоев бошлиқ бригадаси бултур 17 сентябрда режани уддалаган эди. Шу санагача қабул пунктига 280 тонна «оқ олтин» топширилганди. Мавсум охирида бу кўрсатгич 320 тоннага етди ва 100 гектар майдоннинг ҳар гектаридан режадаги 28 центнер ўрнига 32 центнердан хирмон кўтарилганди. Жами ҳосилнинг 89 фоизи биринчи навларга топширилганди.

— Жорий йилдаги режаларингиз қандай? — сўрайман бригадирдан.

— Баҳор ва ёз ойларидаги табиат инжиқликлари бизни бироз чўчитган эди. Яхшиямки, охири бахайр бўлди: июлнинг иккинчи ярми, август ойида об-ҳаво деҳқоннинг кўнглидагидай бўлди. Мана сентябрнинг бошида ҳам ёмон эмас. Бу албатта ғўза ривожидаги қолоқликни кескин қисқартириш имконини берди. Мана бу далага бир назар ташланг, — дейди Илҳом кўсаклар қийғос очила бошлаган пайкалга ишора қилиб. — Биринчи сентябргача бригада бўйича ҳар туп ғўзада 12-13 тадан бўлиқ кўсак ҳосил қилинди. Шулардан 6-7 таси очилди. Бинобарин, чеварларимизнинг ҳар бири кунига 60-80 килограммдан дур теришмоқда.

Ғўза дефолиациясини 31 августда бошладик, — деб давом этди бригадир. — Бу муҳим тадбир асосий майдонларда тугалланди. Хуллас, ғўза барги ўз вақтида тўкилса, 15-16 сентябрда йиллик режани бажариш ниятидамиз. Биринчи терим бизда 2-3 кундан кўпга чўзилмайди. Терим машиналари бекаму-кўст шай, пайкаллар боши 2-3 кунда тайёр бўлади.

Жумҳуриятимизнинг Сурхондарё, Сирдарё, Жиззах вилоятларида ҳам ғўза дефолиацияси бошланди. Бу юмуш Баҳористон, Муборак, Косон, Ульянов районидаги хўжаликларда жадал суръатларда бораяпти.

Республика бўйича кунлик ўсиш бултургидан олдинда. Бу кейинги ҳафталарда об-ҳаво шароитининг яхши бўлгани, ғўза ривожидаги қолоқлик анча қисқартирилгани шарофатидир. Ўзбекистон, Фрунзе, Балиқчи, Хонқа, Янгиариқ районларида барча терим машиналари тайёрлов чизиғида турибди. Наманган, Бухоро вилоятлари хўжаликларида терим техникасини қабул қилиб олиш конкурс асосида ўтказилди.

Аммо иш аҳволини ҳамма жойда шундай дейиш қийин. Андижон, Жиззах, Самарқанд, Сирдарё вилоятлари ва Қорақалпоғистон республикаси хўжаликларида техникани тўла таъмирлаш пайсалга солинаяпти. Хўжайли, Шуманай, Избоскан, Қўрғонтепа, Пешку, Косон Бувайда ва Охунбобоев районии хўжаликларида пахта териш машиналарининг 85 фоизи таъмирланди, холос.

Ғузор районидаги «Дружба» давлат хўжалигида мавжуд 27 та терим машиналаридан ярмидан кўпроғи ремонтдан чиққани йўқ. Амударё районидаги «Коммунизм» жамоа, Комсомол районидаги «Москва» давлат, Гулистон районидаги Фрунзе номли жамоа хўжаликларида техникани таъмирлаш сифати чатоқ, машиналар «қўлдан кетгунча», қабилида тайёрланган. Сурхондарё, Сирдарё областларида ғўза баргини тўкадиган дориворнинг тўртдан бир қисми ҳалиям ташиб олинмади.

Мавсумга тайёргарлик кўришда жиддий камчиликлар бор. Шундай бўлса-да йиғим-терим суръати тобора жадаллашаяпти. Бинобарин, мавсумни дадил бошлаган заршунослар кун сайин одимларни жадаллаштириб, суръат отига қамчи босмоқдалар.

Р. САИДОВ.

Фарғона вилоятининг Бувайда ноҳиясидаги «Ленинобод» жамоа хўжалигида пахта терими юксак уюшқоқлик билан бошланиб кетди. Жамоанинг 13-бригадасида айниқса меҳнат унумдорлиги баланд. Терим бошланган қисқа муддатда пахтакорлар эл хирмонига 50 тоннадан кўпроқ «оқ олтин» териб топширишди. Бу ерда кўпминг килограммчилар ҳаракати авж олдирилган. Бригада хирмонига ҳар куни 150—200 килограммдан пахта топшираётган чевар теримчилар оз эмас.

СУРАТДА: бригаданинг илғор теримчиси Шаҳноза Раҳмонованн кўриб турибсиз.

Ф. НАЗИРОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

УРТОҚ Р. С. АЗИМОВНИ УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ МИЛЛИЙ БАНКИ БОШҚАРУВИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТУҒРИСИДА

Ўрток Рустам Содиқович Азимов Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки бошқарувининг раиси этиб тайинлансин.

Узбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1991 йил 11 сентябрь.

Рустам Содиқович АЗИМОВ

1958 йилда Тошкент шаҳрида туғилган, ўзбек, КПСС аъзоси, олий маълумотли, Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари илмгоҳини, В. И. Ленин номли Тошкент давлат дорилфунунини тамомлаган. Иқтисод фанлари номзоди.

Меҳнат фаолиятини 1979 йилда «Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмаси операторининг шогирди сифатида бошлаган. 1980 йилдан 1990 йилгача комсомол, партия ишида бўлган, муаллимлик қилган.

1990 йилнинг августидан «Ипак йўли» ўзбек инновация-тижорат банки бошқарувининг раиси.

ХОРАЗМДА ТЕРИМ БОШЛАНДИ

Хонқа районининг жамоа ва давлат хўжаликлари янги пахта ҳосилини давлатга топшира бошладилар. Дастлабки қизил карвон маҳаллий пахта заводининг тайёрлов пунктига етиб келди.

Бу йилги терим мавсумининг ўзига хос хусусиятлари бор. Терим оз эмас — ўн кун кеч бошланди. Бироқ биринчи куннинг ўзидаёқ заводга одатдагидан кўпроқ хом ашё элтиб берилди. «Оқ олтин» ортилган трактор поездлари қатнови кун сайин жадаллашади. Бунинг маъноси шуки, бой берилган вақтнинг ўрни пахта териш ва тайёрлаш давомида тўлдириб борилади.

Корхонанинг учала тайёрлов пункти пахтани қабул қилишга яхши тайёргарлик кўрди. Келтирилган хом ашё дарҳол ғарамлаб қўйилмоқда. Бунда фақат завод ходимларинингина эмас, шу билан бирга пахтакорларнинг ҳам хизматлари бор, пахтакорлар дастлабки кунлардан бошлабоқ юқори кондицияга етказилган, яъни олдиндан яхшилаб тозаланган ва қуритилган хом ашё етказиб бермоқдалар.

Хоразм пахта заводларида ҳосилни қабул қилиш тартиби ҳам ўзгартирилди. Бундан буён пахта ортилган трактор ва автомобиль поездлари қабул пунктлари ёнида узоқ вақт навбат кутиб турмайдилар. Гап шундаки, илгари торозибонлар ва сараловчилар фақат кечқурун ва тунда ишлар эдилар. Энди эса улар икки сменада, керак бўлиб қолганида эса ҳатто уч сменада меҳнат қиладилар.

Бу йил Хонқа пахтакорлари мўл ҳосил етиштирдилар. Улар бу ҳосилни шаҳарликларнинг ёрдамисиз, нобудгарчиликка йўл қўймай, тез териб олишга бел боғлаганлар. Қабул пунктларига 35 минг тонна пахта элтиб бериш режалаштирилмоқда.

Ю. ИБРОҲИМОВ,
ЎзТАГ мухбири.

САМИМИЙ ТАБРИКЛАР

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ ПРЕЗИДЕНТИ ЎРТОҚ ИСЛОМ АБДУҒАНИЕВИЧ КАРИМОВГА МУРОЖААТНОМА

Ҳурматли Ислом Абдуғаниевич!

Биз қандолат фабрикасининг кўп миллатли меҳнаткашлари сизни жумҳуриятимиз мустақиллиги йўлида олиб бораётган ишларингизни мамнуният билан қарши олаяпмиз.

1991 йил 19-21 август кунлари мамлакатда содир бўлган машъум воқеаларда Ўзбекистон Жумҳурияти ўз қонуний Конституциясига суянган ҳолда вазиятни барқарор ушлаб дадил қадам босгани бизни беҳад қувонтиради.

Бугунги кунда ўзини жумҳуриятимизнинг ҳалол ва виждонли фуқароси, асл фарзанди деб ҳисоблаётган ҳар бир кишининг мамлакатда қандай вазият вужудга келганини, унинг кўпгина минтақалари ва ноҳиялари иқтисодий, сиёсий, ўзаро ва миллатлараро ларзаларга дуч келаётганини кўрмасликка ҳаққи йўқ.

Йиллар давомида пахтамиз ва қазилма бойликларимиз хом ашё сифатида четга чиқиб кетаётгани, бундан эса иқтисодиётимиз беҳисоб зарар кўраётгани сир эмас.

Жумҳурият мустақил бўлмас экан, халқимиз аянчли аҳволга тушиб қолиши ҳеч гап эмас.

Шунинг учун биз ҳам Ўзбекистон Жумҳуриятининг суверенитети тўғрисидаги Декларация принципларини ривожлантиришдаги янги қадамларини жадал қўйиши, яқин келажакда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тўла ҳуқуқли аъзоси бўлиши тарафдоримиз.

Тарихимиз, тилимиз, урф-одатимиз бир бўлган қўшни Ўрта Осиё ва Қозоғистон жумҳуриятлари билан кейинги йилларда дўстлик ва ҳамкорлик кенгайиб бораётганлиги бизни беҳад қувонтирмоқда.

Биз соғлом фикрли инсонлар ва ҳамма ташкилотлар биргалашиб ўзаро ҳурмат билан қонун доирасида ишлашлари тарафдоримиз. Айниқса ҳозирги вазиятда ҳаммамиз куч-ғайратларимизни бирлаштиришимиз керак.

Ўзбекистон сиёсати — ҳар доим фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувлик сиёсатидир.

Бу иноқликка раҳна солмоқчи бўлганларнинг юзи қора бўлади.

Оғиздагина иш битирадиган вайсақи, маҳмадона кишиларнинг гапларига эътибор берманг.

Жаҳонга ўзининг етук алломаларию саркардаларини етиштириб берган, ҳамдўстлиги, ҳокисорлиги, меҳмоннавозлиги билан танилган ўзбек халқининг фаровонлиги йўлида ўз сиёсатингизни амалга оширишда, мустаҳкам туришингизда биз сиз билан ёнма-ёнмиз, ҳамиша сизни қўллаб-қувватлаймиз.

Ушбу мурожаатнома қандолат корхонасининг ишчи ва хизматчилари томонидан умумий мажлисда тасдиқланган.

Корхона раҳбари **М. К. ИКРОМОВ.**

Меҳнат уюшмасининг раиси **К. А. ЭРГАШЕВА.**

Касаба уюшмасининг раиси **С. И. ДОБИЧИНА.**

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВГА.

Жумҳуриятнинг бундан буён Ўзбекистон Республикаси деб аталиши ва унга мустақиллик берилишидан чексиз шодмиз. Биз ҳамма вақт сиз билан биргамиз.

Орджоникидзе ноҳия фахрийлар
Кенгашининг аъзолари:

Ғулом КАРИМОВ — Совет Иттифоқи Қаҳрамони.
Меҳриниса УБАЙДУЛЛАЕВА — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

* * *

Ўзбекистон Жумҳурияти Президенти И. КАРИМОВГА.

Биз самарқандлик ижодкорлар она юртимиз бағрига теккан мустақиллик шабадаларидан бениҳоя миннатдормиз. Авлодларимиз орзу қилиб келган мана шу ёруғ кунга шукронлар айтамиз. Сизга, ҳурматли Президентимиз, бобомиз Темур қатъиятини, жасоратини ва адолатини тилаймиз.

Мустақилликдек буюк кучни бутун жон-жаҳдимиз ва ақл-идрокимиз билан ҳимоя қиламиз, деб самарқандлик ёзувчилар номидан.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Самарқанд вилоят бўлими ва тарғибот маркази.

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. КАРИМОВГА.

Ўзбекистон халқи учун унутилмас воқеа рўй берди — мустақиллик эълон қилинди. Амир Темур ва улуғ шоир Алишер Навоий қадамлари теккан Китобда ҳам бу унутилмас кун катта шоду хуррамлик билан кутиб олинди. Бутун диёримиз аҳолиси қатори китобликлар ҳам мустақилликни ҳимоя қилишга ва уни сақлаб қолишга бел боғлаганлар.

Бу тупроқда ўтган табаррук инсонлар ҳаққи-ҳурмати, эрк, мустақиллик учун жонларини фидо қилганлар ҳаққи-ҳурмати аҳил ва тотув бўлишимиз, бир-бировимиздан марҳаматимизни аямаслигимиз керак. Сизни, муҳтарам Президент, сиз орқали жумҳуриятимизнинг барча фуқароларини улуғ айём билан муборакбод этамиз. Мустақиллик барқарор бўлсин!

Китоб район ва шаҳар советлари.
Китоб район партия комитети.

* * *

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом КАРИМОВГА.

Жаноб Президент!

Америкадаги «Туркистон» жамияти ва ўз номимдан Ўзбекистон мустақиллигини табриклайман. Ватанимга, миллатимга ва сизга келгусида ҳам оллоҳдан тинчлик-омонлик, сиҳат-саломатлик, яхши кунларни тилайман.

Ҳожимуҳаммад Абобакир Қори ўғли.

* * *

Ўзбекистон Президенти И. КАРИМОВГА.

Мустақиллик эълон қилингандан кейин Ўзбекистонда сиз демократия, ошкораликка қатъий амал қилишингизга мен шахсан ишонаман. Энди турғунлик давридаги каби юртдошлик, хушомадгўйлик ёки лавозимларни сотиш ҳеч қачон бўлмаслиги лозим. Давлатнинг барча раҳбарлари, шу жумладан Ўзбекистон давлати Президенти ҳам халқ томонидан сайланиши керак. Бу ишда, ҳурматли Ислом Абдуғаниевич, сиздан умидимиз айниқса катта.

Ҳурмат ва табрик билан

Мурод САВУРОВ,

Мирзо Улуғбек номидаги Самарқанд давлат меъморчилик-қурилиш илмгоҳи фалсафа кафедрасининг доценти, фалсафа фанлари номзоди.

* * *

Ўзбекистон Жумҳурияти Президенти И. КАРИМОВга

Тошкент шаҳар масжидларининг имом хатиби Абдураҳмон ҳожи Раҳматулло ўғли ва Яккасарой масжидининг номозхон аҳли, маҳалланинг барча фуқаролари сизни мустақиллик байрами билан муборакбод этадилар. Халқимиз бахтига ҳамиша омон бўлинг. Барча олий ниятларимиз амалга ошаверсин.

Ориф Алимаҳсумов, Ўзбекистон ССР халқ артисти, Яккасарой маҳалла қўмитасининг раиси.

* * *

Ўзбекистон Жумҳурияти Президенти И. КАРИМОВга

Ўзбек халқи билан еримиз, сувимиз, кундалик бозорўчарларимиз бир. Колхозимизнинг 2000 гектар ери Сирдарёдан сув ичади. Қозонларимиз Ўзбекистон гази билан қайнайди. Жумҳурият мустақиллик кунини ўзбек биродарларимиз билан бирга нишонладик.

Ўрток Каримов, сиз орқали мустақил Ўзбекистон халқига барча соҳаларда каттадан-катта муваффақиятлар тилаймиз. Мустақиллик йўли — янгиланиш йўли доимо порлоқ бўлсин.

Куркат қишлоғининг 20 минг аҳолиси номидан Тожикистон Республикаси халқ депутати, СССР 50 йиллиги номли жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси А. Жабборов.

* * *

Тошкент, Мустақил Ўзбекистон Жумҳурияти Жумҳурраиси Ислом КАРИМОВга

Жаноби олийлари! Ўзбекистон ҳукумати ва ўзбек халқини улкан воқеа — мустақиллик куни билан чин дилдан қутлашга ижозат бергайсиз. Сизга, сиз орқали ўзбек халқига тинчлик, хотиржамлик, бахт-саодат тилаймиз.

Неъматулла Тожиддин Хўжа Андижоний, Раҳматулла Неъматулла, Абдулла Неъматулла, Фазлиддин Неъматулла, Саудия Арабистони, «Неъматулла» тижорат корпорацияси.

* * *

Ўзбекистон Жумҳурияти Президенти И. КАРИМОВга

Ўзбекистон тарихида қоладиган мустақиллик куни билан сизни чин дилдан табриклайман. Жумҳуриятимизнинг янада ривож топишида сизга олло таоллонинг марҳамати бўлсин.

Ҳаққингизга доимо дуо қилиб турувчи Зайниддин ҳожи Фахриддин ўғли, халқ боғбони.

МУСТАҚИЛЛИК, АСРАЙМИЗ СЕНИ...

СУРУР

Истиқлол!

Нақадар лаззатбахш сўз бу.

Бу хушхабар бутун дунёга тарқалди: Ўзбекистон мустақил давлат, дея эълон қилинди. Кўчаларда байрамона руҳ ҳукмрон бўлиб, барча бирбирини бу тарихий воқеа билан самимий қутлади. Ҳатто бизнинг чўпонларимиз ҳам ўзгача сурур билан меҳнат қила бошлаганининг гувоҳи бўлдим ва ичдан қувондим.

Ҳозир биз жуда катта тарихий жараённи бошимиздан кечираяпмиз. Жумладан, ўзбек давлатида ҳам чуқур ижтимоий ва иқтисодий ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Буларнинг бари эртанги кунимизга катта умид билан қарашга ундайди. Шукрким, ҳукуматимиз халқнинг эзгу хоҳишига мутаносиб сиёсат юргизмоқда.

Энди биз биргаликда давлатимизнинг эртаси учун қайғурмоғимиз, унинг равнақи йўлида жон куйдирмоғимиз керак бўлади. Унинг ҳар томонлама ривожланиб, жаҳон миқёсида тенглар ичра тенг мамлакатга айланиши бизнинг қай даражада бирдамлигимизга, билимдонлигимизга, тадбиркорлигимизга, қолаверса, меҳнатимизга боғлиқ.

Биз ҳеч қачон оч қолмаймиз. Чунки, Ўзбекистоннинг табиий бойликлари, пахтаси ва ғалласи ўзини боқишга бемалол етиб ортади. Энди қирда сурув ёйган чўпон ҳам, пахтазорда меҳнат қилаётган деҳқон ҳам ўз мулкига ўзи эгалик қилишини тушуниб етмоқда. Юрт ҳокими элим дедими, эл ҳам уни ҳурматини жойига қўяди. Бунга тарих гувоҳ.

Фурсатдан фойдаланиб, халқимизни мустақиллик билан табриклаб: «Ҳуррият муборак бўлсин!» деб қутлайман.

Мен истиқлолни кураш деб тушунаман. Чунки меҳнатда, ўзлигингни ҳимоя қилишда, мустақил иш юритишда, албатта курашчан бўлмоқ керак.

Ғофир ШЕРМУҲАММАД ўғли,
Чироқчи тумани.

ИШЛАШ ПАЙТИ КЕЛДИ

Республикамизнинг мустақилликка эришуви ҳуқуқларимизнинг тиклангаилигини билдиради. Айни пайтда, мана, асрлар бўйи орзу қилган мақсадимизга етдик, деб қўл қовуштириб ўтирсак бўлмайди. Энди амалий ҳаракат қилиш керак. Жумладан чет эллар, Осиёдаги мамлакатлар билан иқтисодий ҳамда сиёсий алоқаларимизни тиклашимиз лозим.

Бу эса иқтисодий жиҳатдан қаддимизни ростлаб олишимиз учун жуда муҳим. Ҳа, ишлаш пайти келди.

Абдужаббор ТЎЛАГАНОВ,
Тошкент ҳуқуқшунослик институтининг кафедра мудири, юридик фанлари доктори.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ЎРТОҚ Б. Ф. ЖАЛОЛОВГА «ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ РАССОМИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Юксак бадиий асарлар яратганлиги, монументал ва дастгоҳий рангтасвирни ривожлантириш ишидаги хизматлари, самарали ижтимоий фаолияти учун Ўзбекистон Рассомлар уюшмаси бошқарувининг раиси ўрток Баҳодир Фазлиддинович Жалоловга «Ўзбекистон Республикаси халқ рассоми» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 11 сентябрь.

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДА СУҲБАТ

11 сентябрь куни Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов Японияда чиқадиган «Аэра» ҳафтаномасининг махсус мухбири ёзувчи Урумни қабул қилди.

Суҳбат чоғида республиканинг янги Иттифоқ шартномасини имзолашга, Ўзбекистон Компартиясининг бундан кейинги тақдирига тааллуқли масалалар тилга олинди.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон мустақил деб эълон қилиниши билан боғлиқ ўзгаришларга, бозор иқтисодиётига ўтиш давридаги иқтисодий сиёсатга алоҳида эътибор берилди. Ўзбекистон суверенитетининг асосий мақсади — республикада яшаётган барча кишиларга тенг ҳуқуқни таъминлашдан иборат эканлиги таъкидланди.

Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов республикани ривожлантиришнинг истиқболларига тааллуқли бир қанча саволларга ҳам жавоб қайтарди.

(ЎзТАГ).

• Инсон ва табиат

ТОЗА ҲАВО, ТОЗА СУВ — ҲАММАГА КЕРАК

Кечагина эди. Навоий шаҳрини Қизилқум гулшани, саҳро қўйнида қад ростлаган санам деб тўлқинланиб ёзгандик. Салкам ўттиз йилдан бери бу шаҳарни кимёгарлар, металлурглар, нурчилар маскани дея унинг шаънини осмон қадар кўтаргандик.

Бугун эса ўзимиз берган таърифдан ўзимиз тониб турибмиз. «Йўқолсин кимёлаштириш сиёсати», «Бизга тоза сув, мусаффо ҳаво керак». Бу ҳақда катта-кичик мажлисларда гапириш расм бўлди. Экология деб бонг ураётган нотиқлар сони кўпаймоқда.

Навоий районининг Дўрмон қишлоғида яшовчи Толиб Худойқуловни ҳар кўрганимда:

— Дардимизни қачон матбуотга олиб чиқасизлар? Бизнинг ҳолимиз Чернобилдан баттар бўлса бордиру аммо кам эмас. Бориб кўрингларда, ахир,— дейди куюнчаклик билан.

Толиб ака айтган қишлоқни бориб кўрганман. Бу қишлоқнинг одамлари, унинг оғир экологик аҳволи ҳақида кўп ёзилган. Лекин аҳвол ўша-ўша. Беш йилдан бери Навоий шаҳри ва унинг атрофида жойлашган қишлоқларда истиқомат қилувчи аҳолининг каттадан-кичиги вилоят, жумҳурият, ҳатто Иттифоқ раҳбариятига ҳам ёзма, ҳам оғзаки мурожаат қилиб келишмоқда. Энди бу жабрдийда халқ сафига ҳамма даражадаги халқ депутатлари қўшилишди. Уларнинг аксарияти сайловолди йиғилишларда катта-катта ваъдалар беришган. Лекин аҳвол ўша-ўша. Келиб текширилади, мажлислар ўтказилади, комиссиялар тузилади ва яна бундан беш йил олдинги ваъдалар берилади: «Ҳаммаси жойида бўлади». Шундан сўнг бир қолипдаги жавоблар рўзномаларнинг таҳририятларига, шўро ва партия ташкилотларига жўнатилади: «Текширилди, тадбирлар белгиланди».

Кимёвий корхоналарда эса бир дақиқа ҳам иш тўхтамайди. Арзномалар, жафокаш халқнинг нолаларини ширин ваъдалар аждаҳоси ўз комига тортади. Шундай бўлгач, бу мавзуда яна сўз очиб, қоғоз қоралашга ҳожат бормикан деб ўйлаб қоламан.

Мен Навоий шаҳар ва унинг атрофидаги районларда истиқомат қилувчи кишилар билан суҳбатлашганимда шундай хулосага келдим: «Навоиазот» бирлашмаси, электркимё, кон-металлургия комбинати ўттиз йилдан бери бутун Қизилқумни заҳарлаб келади-ю, фойдасини бошқалар кўради.

Нега биз Чернобиль фожиасидан ҳаяжонга тушамиз, ўзимиздаги аҳвол Чернобилдан ўн баробар даҳшатли эканлигини англаб етмаймиз.

Нега ўзимиз энг хавфли экологик муҳитда яшаб, яна чернобилликларга ҳиммат кўрсатамиз? Ахир ўша Чернобилни, ўша Семипалатинскни муҳим хом ашё — уран билан бекаму-кўст таъминлаб турган ўзимиз эмасми? Шулар ҳақида ўйлаганимда халқ қиёфасидаги ҳамюртларимнинг лоқайд ва тушкин чеҳралари кўз олдимдан ўтади. Негаки, Навоий шаҳри атрофида яшаётган кишилар энг сўнгги чақаларини 904-счетга ўтказгандилар. Ҳукумат Чернобиль фожиаси жабрдийдалари учун миллиардлаб маблағ ажратди. Бироқ Чернобиль фожиасидан қолишмайдиган Навоий саноат минтақасида яшовчи кишилар ҳақида ўйлаш ҳозирча ҳеч кимнинг хаёлига келмаган. Тўғрида, КПСС XXVIII съезди топшириғига мувофиқ партия Марказий Комитети бюджетидан Чернобиль фожиасини бартараф этишга 500 миллион сўм ажратилса-ю, шу даражада оғир шароитда яшаётган кишилар тақдири ҳукуматни қизиқтирмаса алам қилмайдими?

Навоий районидаги «Қизил Ўзбекистон» жамоа хўжалиги ҳудудида яшаётган фуқаролар салкам ўттиз йилдан бери радиацион нурланишдан азоб чекмоқдалар. Дўрмон қишлоғида истиқомат қилаётган кишиларнинг хонадонларида бўлсангиз ўзингиз ишонч ҳосил қиласиз. Жумладан О. Тоировнинг хонадонида нурланиш даражаси 700 микрорентген-соатга, О. Тоғаеванинг уйида 860, Н. Умаровнинг ҳовлисида бу рақам 9000 микрорентген-соатни ташкил этди. «Муштум» ойномасининг 1990 йил 4-сонида ушбу сатрлар муаллифининг Навоий кон-металлургия комбинати директори, СССР халқ депутати Н. И. Кучерскийга очиқ хати босилиб, унда Навоийдаги экологик аҳвол Чернобиль даражасига етиб қолгани баён қилингандu. Аммо, муҳтарам халқ депутати Николай Иванович бизни беҳуда шов-шув кўтаришда айблади. Ҳолбуки, нурланиш даражаси 9 минг микрорентген-соатга етган жой ҳатто Чернобилда ҳам бўлмаса керак. Аммо, Н. И. Кучерский журналист С. Рухмалёв билан қилган суҳбатида тамомила бошқа рақамларни келтиради. «Саноат майдонига бевосита яқин жойда санитария ҳимоя зонаси ичида гамма активлиги соатига 30-40 микрорентгенни ташкил этади. Радиоактив рудалар билан ишлаш жойидан 150-200 метр масофада эса бу кўрсаткич 15-20 микрорентгенга тўғри келади ҳамда табиий фон тикланади. Руда омборлари, технологик аралашмаларни қайта ишлайдиган жойлардагина гамма активлиги кўтарилиши қайд этилади. Аммо у зарарли ишлаб чиқаришда банд бўлганлар учун белгиланган нормативдан анча кам». («Дўстлик байроғи», 30 август, 1990 йил).

Электрокимё заводининг чиқинди ташланадиган жойида 7 миллион куб метр органик оқовалар тўпланиб қолган. Энди ҳовузнинг тошиб кетиш хавфи яққол сезилмоқда.

Ўтган йили май ойларида маҳаллий матбуот шаҳар прокурори суҳбатини босиб чиқарди. Унда шундай жумлалар бор эди:

«Биз корхоналарда давом этаётган экологик талабларнинг бузилишини зудлик билан аниқлаяпмиз. Шулар натижасида директорлар В. С. Крупин («Навоиазот» бирлашмаси) ва С. С. Сипягин (ГРЭС)ларга табиатни муҳофаза этиш қонунларининг бузилишини бартараф қилиш бўйича хат берилди; электрокимё заводи директори Г. Н. Янга эса, кўрсатма берилди».

О, қанийди, муҳтарам прокурорнинг хат ва кўрсатмасини саноат корхоналари ҳисобга олишганида эди халқ бу қадар овора бўлмасди. Биз ҳам экология танг аҳволда деб қоғоз қоралаб ўтирмасдик. Юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, Навоийдаги экологик аҳволни нафақат шаҳар миқёсида, балки вилоят, жумҳурият ва Иттифоқдаги тегишли ташкилотлар ҳар йили бешолти марта текширувдан ўтказади. Бундан ташқари шаҳар, вилоят кенгаши қошидаги табиатни муҳофаза қилиш доимий комиссиялари сессияларда ҳисоб бериб боришади. Афсуски, мана шу доимий комиссиялар атроф-муҳитини булғаётган корхоналар фаолиятини тўхтатиб қўйишга қодир эмас. Назаримда бу комиссиялар сабр косаларини чегалаш билан овора бўлиб қолишмоқда.

Ўзбекистон Олий Кенгаши табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ва экология масалалари бўйича комиссияси аъзолари Навоий шаҳридаги саноат корхоналари 1987 йилда 128,76 минг тонна, 1988 йилда 120,38 минг тонна, 1989 йилда 107,45 минг тонна зарарли модда чиқариб ташлаганини аниқладилар. Комиссия навоийликларнинг ҳар бири йилига бир тоннадан зиёд заҳарли қурум «истеъмол» қилмоқда, деган хулосага келдилар. Аммо бу рақамлар навоийликлар учун янгилик эмасди. Бундан беш йил бурун ҳам навоийликларнинг ҳар бири бир тоннадан зиёд заҳарли модда «ҳазм» қиларди. Демак, Навоий саноат корхоналарида ҳавога заҳарли моддалар чиқариш салмоғи бир грамм ҳам пасайган эмас. Аксинча, ҳавода олтингугурт, углерод, азот оксидлари кўпайди. Агар олтингугурт тўрт оксиди кўпайса сурункали гастрит, бронхит касалликлари учун қулай имконият яратилади, дейишди менга навоийлик шифокорлар. Углерод икки оксиди тўқималарда кислород етишмаслигига олиб келади. Бунинг оқибатида юрак-қон томирлари фаолиятининг бузилишига «пухта замин» яратади. Энди мана бу рақамларга эътибор беринг. Навоий районида нафас олиш хасталигига чалинган беморлар эса 1986 йилда 8603 нафарни ташкил этган бўлса, 1988 йилда бу рақам 9471 тага етди. Тери касалликлари билан азият чеккан беморлар шу йиллар мобайнида 141 марта кўпайди. Атроф муҳитнинг зарарини ҳомиладор аёллар кўпроқ сезишмоқда. Улар ўртасидаги хасталик кейинги икки йил давомида 564 марта ошди. Бу кечаги турғунлик йилларининг фожиалари эмас. Биз қайта қуриш, демократия, ошкоралик деб лоф-қоф ураётган ҳозирги жамиятимизда мана шундай фожиалар гувоҳи бўлиб турибмиз. Илмий-техника инқилоби бизни қаерга бошлаб келди. Бу қандай тузум бўлдики, ўз фуқароларини ақлидан жудо қилса? Бу қандай дунё бўлдики, ҳаётга умид билан келаётган фарзандларига олдиндан қабрчалар тайёрлаб қўяди? Эрларини пуштидан маҳрум қилган тузум яна қаерда бор?

Бундан ўттиз беш йил олдин шаҳарга биринчи ғишт қўйилганди. Шаҳар ўн йил ичида таниб бўлмас даражада ўзгарди. Қисқа муддат ичида бир эмас учта йирик корхона ишга туширилди. Бу корхоналар дастлаб вилоят эҳтиёжини қондиришга мўлжалланган. Кейинроқ жумҳурият ва иттифоқ эҳтиёжлари учун маҳсулот ишлаб чиқара бошлади. Биргина 1990 йилда электрокимё корхонаси Россиядаги хўжалик ва корхоналар учун 1590 тонна фазолон, 520 тонна бензофосфат, 4000 тонна нитрон, Украинага 1470 тонна фазолон, 440 тонна бензофосфат, 1660 тонна нитрон жўнатди. «Навоиазот», цемент заводлари, ҳам Иттифоқнинг барча жумҳуриятларига хом ашё ва тайёр маҳсулотлар жўнатмоқда.

Ўтган йилдан бошлаб «Навоиазот», электрокимё ва цемент заводлари чет эл корхоналари билан алоқа боғладилар. «Навоиазот» бирлашмаси Англия ва Хитой Халқ республикасига тайёр кимё маҳсулотлари етказиб бермоқда. Электрокимё заводи Ғарб давлатлари билан олди-борди алоқаларини қўллаб-қувватлашяпти. Биз ҳам қарши эмасмиз. Лекин ҳар қандай иқтисодий манфаат инсон қадр-қимматидан юқори турмаслиги керак. Юқорида номлари зикр этилган корхоналар ҳавомизни, еримизни, сувимизни заҳарлаб, чет элга валюта ҳисобига кимёвий моддалар юбормоқда. Ўтган йилнинг ўзида «Навоиазот» бирлашмаси бош директори, Ўзбекистон халқ депутати В. С. Крупин Англия ва Хитой Халқ республикасида бўлиб қайтди. Муҳтарам бош директор чет эл сафарида кўпроқ корхона учун мижозлар излади. Уларни топди ҳам. Шартномалар тузилди. Энди «Навоиазот» бирлашмаси бутун дунёни кимёвий ўғитлар билан таъминлайди. Бундан буён бизнинг экология деб бонг уришларимиз, қарор фармойишлар қабул қилишимиз В. С. Крупинни қизиқтирмайди. «Қизил Ўзбекистон» жамоа хўжалиги ҳудудида 920 хўжалик бўлиб, унда 6 мингга яқин киши яшайди. Уларнинг аксарияти шаҳарга қатнаб ишлайди. Колхозда ишлаётганларга ер берилди. Аммо заҳар-заққумга тўйинган ердан ҳосил олиб бўладими? Натижалар шуни кўрсатмоқдаки, бу ерда ҳар бир сотих ердан кўрилаётган зарар 53 сўм 12 тийинни ташкил этяпти. Навоийдаги саноат корхоналари қишлоқ хўжалиги экинлари ҳосилдорлигига ўз таъсирини ўтказмай қолмади. 1977 йилда районда пахта ҳосилдорлиги гектар бошига 36,5 центнерни ташкил этарди. 1985 йилга келиб бу рақам 32,2, 1989 йилда 26,3 центнерга тушиб кетди. Худди шу йиллар давомида узум ҳосилдорлиги 7,1 центнерга камайди. Эндиликда район деҳқончилиги экологик номутаносиблиги туфайли ҳар йили 10 миллион сўм зарар кўрмоқда.

Маҳмуд МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● Латвия ҳукуматининг қарори билан олтин ва платинадан ясалган заргарлик буюмларининг нархлари жумҳуриятда 20 фоиз оширилди. «Диена» рўзномаси шу ҳақда хабар бериб, олинган маблағни бюджетдан ташқари алоҳида жамғармага ўтказиш кўзда тутилганини таъкидлайди. Бу жамғарманинг асосий вазифаси жумҳуриятдаги олтин заҳираларини сақлаб қолишда ва асл металларнинг қадрсизланган сўмларга кўплаб сотиб олинишига йўл қўймасликдан иборат. Бунинг учун заргарлик буюмларига эркин нархлар белгилаш режалаштирилмоқда, кейинчалик савдода уларнинг нархи яна бешдан бир ҳисса кўпайтирилади.

● Тожикистон парламенти маҳбусларни авф этиш ҳақида қонун қабул қилди. Авф турли муддатларга озодликдан маҳрум этилган кўпгина маҳбусларга таалluқлидир. Бироқ давлатга қарши хатарли жиноятлар, миллий ва ирқий тенгликни бузганлик, босқинчилик, қасддан қотиллик қилиш, номусга тегиш, пора олиш ва бериш учун ҳукм қилинган ва алоҳида хатарли жиноятчи деб танилган шахслар авф этилмайди. Ўтган йилнинг февралидаги оммавий тартибсизликларда қатнашганлик учун ҳукм қилинган шахслар умумий асосларда авф этилади.

● Грузия жумҳуриятининг матбуот ва бошқа оммавий ахборот воситалари тўғрисидаги қонун матбуотда эълон қилиниб, кучга киритилди. Қонунда фуқароларнинг, оммавий ахборот воситаларининг ва журналистларнинг ҳуқуқлари ҳамда вазифалари белгиланган. Агар давлат ёки давлат идораси ушбу қонунни бузса, уларга қарши жиноий иш қўзғатилиши мумкин.

● Шу йилнинг 8 ойи мобайнида мамлакатда икки миллионтадан кўпроқ жиноят қилинди. СССР ички ишлар вазири В. Баранников Москвада журналистлар билан бўлган суҳбатда шу маълумотни айтди. Мазкур даврда, деди у, 600 тадан кўпроқ уюшган жиноятчи гуруҳ тугатилди, 64 мингта ўқ отиш қуроли, 45 тонна портловчи модда тортиб олинди. Аммо жиноятчилик кўпайиб бормоқда.

● АҚШ қишлоқ хўжалиги вазирлиги билан давлат департаментининг бир гуруҳ мутахассислари бугун Свердловскда иш бошладилар. Америкалик мутахассислар АҚШнинг озиқ-овқат маҳсулотлари, саноат моллари, дори-дармон, кредит, технологиялар билан берадигн ёрдамига эҳтиёжни ўрганиш учун Россияга келдилар.

(ТАСС мухбирларининг хабарларидан).

• Долзарб мавзу

ҚАЙСИ ТИЛДА ИШ ЮРИТАЙЛИК

ЁКИ ТИЛ ҲАҚИДАГИ ҚОНУН ТАРЖИМАСИДАГИ БИР НОАНИҚЛИК ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ ҲАҚИДА

Ҳузуримизга икки обрўли идоранинг раҳбарлари кириб келди. Бирининг қўлида Ўзбек Совет Қомуси Бош таҳририятида 1990 йил нашр этилган Н. Маҳмудов ва бошқаларнинг «Ўзбек тилида иш юритиш» китоби, иккинчисининг қўлида С. Ризаевнинг «Меҳнат» нашриёти чиқарган «Иш қоғозларининг айрим намуналари» — «Некоторые образцы деловых бумаг» қўлланмаси (ўзбек ва рус тилларида). Уларнинг қизғин баҳси охироқибат бир саволга бориб тақалди: «хўш, жумҳуриятимизда иш юритиш қайси тилда олиб борилиши керак?

Саволдан таажжубланиб, елка қисдим: ҳозир шундай савол қўйилиши жоизми? Ахир у аллақачон ҳал қилинган-ку! Ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг ўн биринчи сессиясида қабул қилинган «Ўзбекистон ССРнинг Давлат тили ҳақидаги қонун»да бу ҳақда узил-кесил ёзиб қўйилибди-ю, яна қандай гап бўлиши мумкин? Ушбу қонун 7-моддасининг тегишли жумласи «Ўзбек тилида иш юритиш» китобининг сарварағида келтирилган. Унга ҳам ишонмай, Қонуннинг асл нусхасини қўлга олиб, баҳслашганларга ўқиб бердим: «Ўзбекистон ССРда муассаса, корхона, ташкилот ва бирлашмаларда иш республика Давлат тилида юритилади».

«Меҳнат аҳлининг кўпчилиги ўзбек тилини билмайдиган корхона, муассаса, ташкилот ва бирлашмаларда иш республика Давлат тили билан бир қаторда рус тили ёки бошқа тилларда ҳам олиб борилади. Бундай корхоналарнинг рўйхати халқ депутатлари район, шаҳар советларининг тақдимига биноан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети томонидан белгиланади».

«Умумиттифоқ тасарруфидаги корхоналарда иш республика Давлат тили билан бир қаторда рус тилида ҳам юритилади».

Шарҳга ҳожат йўқ-ку, тушунарли жумлалар. Демак, айтилмоқчики, жумҳуриятимизда иш ўзбек тилида олиб борилади. Айрим жузъий ҳолларда (рўйхати Ўзбекистон ССР Министрлар Совети томонидан белгиланган» ташкилотларда) иш юритиш ўзбек тили билан бир қаторда рус тилида ҳам олиб борилади.

Иккинчи идора раҳбари қўлидаги «Иш қоғозларининг айрим намуналари» — «Некоторые образцы деловых бумаг» китоби бошидаги «Муаллифдан» берилган ушбу жумлаларни ўқиб, бизга раддия берди: «Мазкур қарорнинг 22-моддасида «...иш қоғозларининг матнлари республика Давлат тилида бўлади, русча таржимада такрорланади», — дейилган. Шунга асосан қўлингиздаги ушбу кичик қўлланмада энг кўп қўлланадиган иш қоғозларининг айрим намуналари келтирилди. Булар жумҳуриятимиз ҳудудида яшовчилар учун, албатта асқотади, деган умиддамиз».

— Хўш, қалайсиз, дўстлар,— деди идора раҳбари фикрини давом эттириб. — Иш юритишнинг асооси — иш қоғозлари ўзбек ва рус тилида бўлиши талаб қилинар экан, иш юритиш ўз-ўзидан ўзбек ва рус тилларида бўлади. Шунинг учун ҳам ушбу китобда ўзбекча ва русча матнлар ёнма-ён берилган. Фикрдаги мантиқ тўғри қўйилган. Наҳотки, бир қонуннинг икки моддаси бир-бирига зид бўлса?

Ишонмай, Қонуннинг ўша 22-моддасини яна бир бор синчиклаб ўқиб чиқдик. Ўзбекча ва русча матнларини бир-бирига солиштирдик:

«22-модда. Муассаса, корхона, давлат ва жамоат ташкилотларининг расмий муҳрлари, тамғалари ва иш қоғозларининг (таъкид — бизники) матнлари республика Давлат тилида бўлади, русча таржимада такрорланади...»

«Статья 22. Тексты официальных печатей, штампов, бланков государственных и общественных организаций исполняются на государственном языке и дублируются на русском языке...»

Матнларга эътибор билан қарасангиз, масала равшанлашади. Русча матндаги «бланк» сўзи ўзбекчага «иш қоғозлари» деб таржима қилинибди.

«Иш қоғозлари» рус тилида «деловые бумаги» бўлиши мумкин. Буни баҳсга сабаб бўлган ўша китобнинг ўзбекча ва русча сарлавҳалари ҳам кўрсатиб турибди. Агар «иш қоғозлари» сўзи русчада «бланк» бўлганда, қўлланманинг русча номи «Некоторые образцы бланков» бўларди.

«Бланк» сўзининг маъносини қидириб, луғатлар титкиладик. У французча сўз бўлиб, муассаса, корхона, ташкилотлар номи, манзили ва улар ҳақида бошқа маълумотлар берилган махсус оқ қоғоз маъносини англатади. Ҳозир амалиётда бу сўз яна ҳам аниқлик билан «фирменный бланк» дейилади.

Қонуннинг 22-моддасида (русча матн назарда тутилган) «бланк» сўзи билан ёнма-ён келган уюшиқ бўлакли сўзларга («муҳр», «тамға») эътибор беринг. Улар моҳият-эътибори билан «фирменный бланк» сўзини тақозо этаяпти. Бизнингча, бу ўринда Қонун таржимонлари «бланк» сўзининг муқобилини тополмай «иш қоғозлари»ни қўллаб, масалани чалкаштирганлар.

Қаранг-а, бир сўзга эътиборсизлик қанча англашилмовчиликка олиб келди. Ўйлаймизки, Қонуннинг янги нашрларида мутасадди ташкилотлар ушбу чалкашликни тузатадилар. Бизнингча, 22 модданинг ўзбекча матнида русчадаги «бланк» сўзини қолдириш керак, ёки «ўзбек тилида иш юритиш» китоби луғат қисмида келтирилгандек «хос иш қоғози» сўзини қўллащ керак.

Хонамиздаги тортишувга якун ясалди. Учаламиз бир-биримизни тўғри тушундик. Лекин республикамиздаги минглаб идоралардаги ходимлар Ўзбекистон ССРнинг Давлат тили ҳақидаги Қонуннинг 7-моддасини қандай тушунадилар экан? Айтинг-айтинг улар иш қоғозларини фақат ўзбек тилида, бланкларнигина ҳозирча икки тилда тайёрлаётган бўлсин-да!

Муроджон АМИНОВ,
Қомуслар Бош таҳририяти илмий-методик ишлар ва луғатлар таҳририяти мудири, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими.

ЯНГИЛАНГАН ПАРТИЯ САФИДА БЎЛАМИЗ

Республикамизнинг вилоят, шаҳар, Қорақалпоғистон Республика партия комитетларида навбатдан ташқари партия конференциялари бўлиб ўтди. Унда, асосан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Марказий назорат комиссиясининг 28 августда бўлган қўшма пленуми якунлари ва вилоят, шаҳар, маҳаллий партия ташкилотларининг биринчи галдаги вазифалари кўриб чиқилди.

Конференцияда кўрилган масалалар юзасидан вилоят, шаҳар, республика партия ташкилотларининг биринчи котиблари маъруза қилдилар. Маърузачи ва сўзга чиққан нотиқлар бир гуруҳ олий мансабдор шахслар август ойида амалга оширган ғайриконституциявий тўнтариш жамиятни фалокат ёқасига олиб келгани, мамлакатдаги сиёсий вазиятни янада ўткирлаштириб юборганлигини алоҳида таъкидладилар.

КПСС Марказий Комитети, унинг Сиёсий бюроси ва котибияти раҳбарияти ортодоксал қисмининг масъулиятсизларча тутган субъектив йўли партиянинг сиёсий обрўси жуда тушиб кетишига олиб келди.

Конференция қатнашчилари ўз нутқларида Ўзбекистон қўлга киритган мустақиллик қонуний эканлигини, бу жараёнда партиянинг ўрни муҳим аҳамият касб этиши кераклигини уқтирдилар. Кўппартиялилик, демократиялаш, бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтиш, аҳолининг, айниқса камбағал табақаларни ижтимоий ҳимоя қилишни кучайтириш шароитида партия ишининг мураккаблашиши партия мафкураси, дастурий мақсадлари ҳамда тузилмаларини, унинг фаолият услубини ҳар бир минтақанинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиб, қайта кўриб чиқишни тақозо этади, дейишди нотиқлар.

Конференция қатнашчилари партия ташкилотлари аъзоларига мурожаат этиб, улардан партияни ислоҳ қилиш ишига ўз ҳиссаларини қўшишни, олийжаноб мақсадларга — Ўзбекистонни қайта тиклашга, инсон ҳуқуқлари, ижтимоий адолат, миллий тотувлик, одамларга муносиб турмуш шароитларини таъминлашга эришишга қаратилган йўлни изчиллик билан ўтказишга чақирдилар.

Конференцияларда Ўзбекистон Компартиясининг фавқулодда XXIII съездига делегатлар сайландилар.

Тошкент шаҳар конференцияси ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби А. С. Ефимов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари Ў. Қ. Исмоилов, Андижон вилояти партия ташкилотининг конференциясида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзоси, «Шарқ юлдузи» ойномасининг бош муҳаррири Ў. Ҳошимов, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари Р. Р. Ражабов, Бухоро вилоят партия комитети конференцияси ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби А. Абдувосиқов, Наманган ва Қашқадарё вилоят партия ташкилотларининг конференцияларида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби А. И. Икромов, Жиззах вилоят партия конференциясида Ўзбекистон Компартияси Марказий назорат комиссиясининг раиси С. Мамарасулов, Фарғона вилоят партия ташкилотининг конференцияси ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Ю. Юсупов қатнашдилар.

Шунингдек, Самарқанд вилоят партия комитетининг конференцияси ҳам мунозарали ва сермазмун ўтди.

Дўстлик районидаги боғдорчилик ва узумчиликка ихтисослашган «Ўзбекистон 50 йиллиги» давлат хўжалиги соҳибкорлари бу йил режадаги 4,5 минг тонна ўрнига 5,5 минг тонна узум сотишга, камида 100 тонна майиз қуритиб олишга аҳд қилганлар.

СУРАТДА: соҳибкор Муҳаббат Тангирова.

Келдиёр ЖЎРАҚУЛОВ олган сурат.

Олий илмгоҳга махсус тайёргарлик

НАМАНГАН. Район халқ таълими бўлимининг мактаб ҳамда мактабгача тарбия муассасаларида меҳнат қилаётган муаллим ва тарбиячилар хайрли ишга қўл уришди. Улар накд самара берадиган ҳамкорлик битими асосида ишлашга киришдилар. Жумладан, Б. Халилов 37-ўрта мактаб базасида ўқитувчилик касбига қизиққанларни алоҳида синфга жамлаб чуқурлаштирган ҳолда дарс ўтишга тайёр. У Наманган давлат муаллимлар олий илмгоҳи билан шартнома тузди. 9-синфни битирган 25 ўғил-қиз танлаб олинди. Улар бошланғич таълим услуби, ўзбек тили ва адабиёти, математика йўналишлари бўйича дарс ўтишади ва олий илмгоҳга имтиёзли қабул қилинадилар.

Саховат

ЭЛИМИЗНИНГ мўътабар қадриятларидан бири саховатпешаликдир. Косонсойлик Раъно опа Тошпўлатова ҳам ана шундай кишилардан. У кўп йил савдо соҳасида ишлади. Соҳа аълочиси бўлди. Меҳнат фахрийси дея ҳамюртлари уни ҳурмат қилишади.

Онахон 13 фарзандни тарбиялади. Яқинда Р. Я. Тошпўлатова ўз ҳисобидан 500 сўмни вилоят болалар жамғармасига ўтказди.

Р. ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Муаммо ечим излайди

ЗАҲАРИ — БИЗГА, АСАЛИ...

Косон ёғ-экстракция заводи шу тармоқ бўйича нафақат Қашқадарёда, балки жумҳуриятимиздаги кенжа, лекин бақувват корхоналардан биридир. Немис технологияси асосида бунёд этилган мазкур завод суткасига 1200 тонна хом ашёни қайта ишлаш қувватига эга. Унинг шу турдаги бошқа корхоналардан яна бир афзаллик томони — завод хом ашё сифатида чигитдан ташқари соя ўсимлигидан ҳам бир хилда фойдаланаверишга мослашган. Лекин шундай имкониятлари бўла туриб корхона тўла қувват билан ишлай олмаяпти. Натижада жорий йилда қарийб 48 миллион 916 минг сўмлик ялпи маҳсулот ишлаб чиқаришга бел боғлашган саноатчилар ярим йиллик режасини бажаролмадилар. Бунинг асосий сабаби — корхонани хом ашё билан таъминлаши лозим бўлган айрим пахта тозалаш заводлари чигитни ўз вақтида етказиб бера олмаганликларидадир. Шунингдек, соянi ҳам завод катта қийинчилик билан Бразилия, Канада, Хитой сингари хорижий мамлакатлардан олади. Яқинда корхонага Америкадан 20 минг тонна соя келтирилди. Айни пайтда завод шуни қайта ишлаяпти. Бу хом ашё ҳам кўпи билан бир ойга етади, холос. Кейин эса...

Аммо ҳозир гап бу ҳақда эмас. Гап шундаки, завод қачонки соянi қайта ишлашга ўтди дегунча кўпчилик косонликларнинг, айниқса, мазкур корхонада ишловчиларнинг тинчи йўқолади-қолади. Аксарият ишчилар тирикчилик учун соя ёғи жамғариш пайига тушадилар — тайёр маҳсулот сақланадиган жойлар маъмурият томонидан қаттиқ назорат қилинишига қарамай, бир иложини топиб, мой ўғирлашга ҳаракат қилишади. Қўлга тушиб қолсалар, жарима тўлайдилар. Баъзан эса «қулай келиб» кўпроқ олиб чиқсалар, «буюртма» бериб қўйган қўни-қўшниларига ҳам илинадилар, савобга қоладилар. Чунки соя ёғининг инсон организми учун пахта мойига нисбатан афзаллик томонлари кўп. Энг асосийси унинг таркиби кимёвий дорилардан тоза. У худди зиғир ёғидек хуштаъм. Айниқса, соя ёғида тайёрланган паловхонтўра жуда хушхўр бўлади.

Шу боис, соя ёғи таъмини тотган Косон халқи, қолаверса, унинг таърифини эшитган чекка туманларда яшовчи кишилар ҳам завод ишчи-хизматчилари орасидан «мижоз» излаб юришади. Ахир оёқ остидаги заводда шундай серхосият мой ишлаб чиқарилиб турган бир пайтда дўкондаги нитратга тўйинган пахтадан олинадиган ёғни кўра-била туриб ким ҳам болаларига егизгиси келади? Гуноҳга ботсада, ташмачига шерик бўлишга мажбур. Негаки, қонуний йўл билан олишнинг иложи йўқ. Заводнинг ўзида ёки Косон шаҳридаги бирон дўконда бўлсин соя мойи сотилмайди — «мумкин эмас». Ҳатто шу ерда ишловчилар учун ҳам «рухсат йўқ».

Ваҳоланки, унинг кўп қисми жумҳуриятимиздан чеккага — техник мақсадларга фойдаланиш учун жўнатилади. Корхона партия ташкилоти котиби Г. Шоимовнинг эътироф этишича, тайёр маҳсулот асосан Россиядаги бир неча лак-бўёқ заводларига юборилади. Пахта ёғи лак-бўёқ тайёрлашга тўғри келмас экан. Балки таркибида нитрат тузлар борлиги учундир — билмадик. Одамларга эса бўлаверади. «Қойил-э» деб юборасан киши...

Эҳтимол, ўша лак-бўёқ заводларини пахта ёғи билан ишлашга мослаштириб, соя мойини эса истеъмолга чиқариш маъқулроқдир. Ҳар ҳолда буни жумҳурият Озиқ-овқат саноати концерни мутасаддилари ўйлаб кўришса яхши бўларди. Агар мазкур масала ечими топилиб, соя ёғи ҳам нафақат Косон шаҳри, балки жумҳуриятимиздаги барча савдо дўконлари пештахталарига очиқ савдога чиқарилса, бундан халқимиз соғлиғига ҳам анча фойда етарди. Қолаверса, бир катта корхонадаги ташмачиликка барҳам берилиб, айрим кишилар маънавий таназзулининг олди олинарди. Ҳозир эса баъзи ишчи-хизматчилар ташмачилик-ўғрилик қилишга мажбур бўлишмоқда. Аслидачи, бу — ўғриликми ёки чорасизликдан топилган усулми?

Ориф ОМОНОВ,
Косон район рўзномаси мухбири.

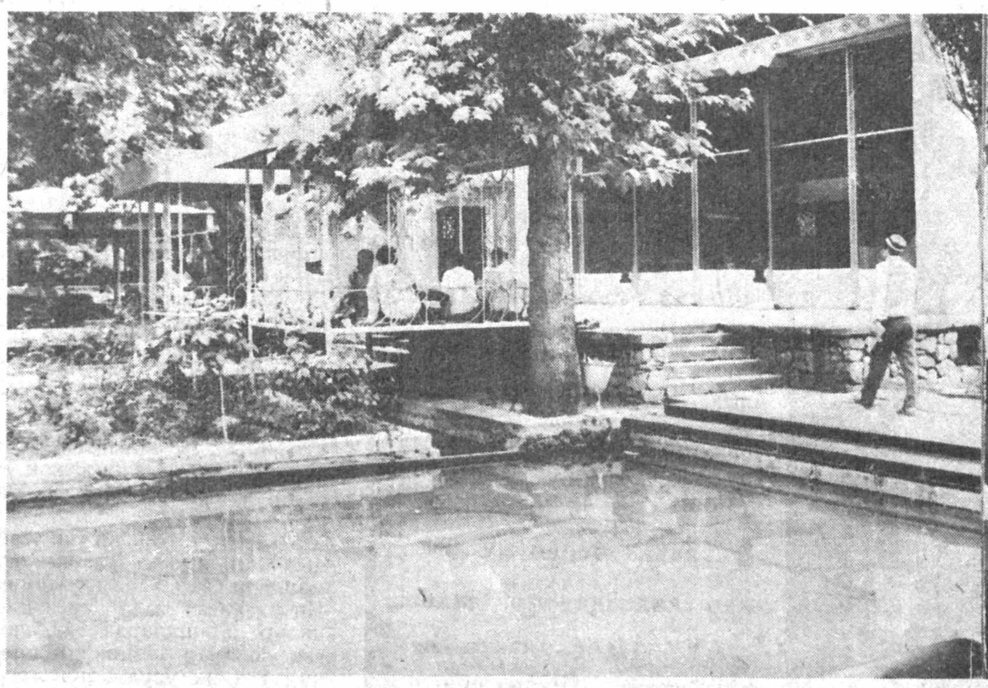

«Мовий гумбаз», «Голубые купола» чойхонасини билмаган тошкентликни учратиш қийин. У ерда бир инёла чой ичсанг бўлди, барча диққинафасликларинг бир зумда ёйилиб кетади. Шунинг учун бўлса керак, айниқса шом пайти чойхўрлар гавжум бўлади.

У ерда., чойхоначи Маъмуржон Тиллаевни ҳурмат қилишади. У тайёрлаган чой кўпчиликка манзур бўлмоқда.

СУРАТДА: «Мовий гумбаз» чойхонасининг кўриниши; чойхоначи М. Тиллаев иш устида.

Э. ЙЎЛДОШЕВ олган сурат.

ОЛАМУ ОДАМ
ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

● ВАШИНГТОН. АҚШ давлат котиби Жеймс Бейкер бугун чет эл сафарига жўнаб кетади. Сафар давомида у Совет Иттифоқига ва Яқин Шарқдаги бир қанча давлатларга боради. Давлат котиби Совет Иттифоқи Президенти М. С. Горбачёв ва Россия Президенти Б. Н. Ельцин билан, бошқа совет раҳбарлари билан музокаралар ўтказади, Европада ҳамкорлик ва хавфсизликка бағишланган кенгаш доирасида Москвада ўтказиладиган инсоний меъзон анжуманида қатнашади. Шунингдек у Болтиқбўйи давлатларига сафар қилади, Ленинград ва Олмаотага боради. Давлат департаментидан хабар қилишларича Ж. Бейкер барча жумҳуриятларнинг намояндалари билан ҳам учрашмоқчи.

* * *

● Совет Иттифоқидаги воқеаларнинг кейинги пайтдаги ривожланиши ва Шарқ билан Ғарб ўртасидаги муносабатларда кескинлик пасайиб бораётганлиги натижасида Америка конгрессининг бир қанча аъзолари АҚШ Қуролли кучларини қисқартириш хусусида Пентагоннинг режалари жадаллаштирилиши ҳақида таклиф киритган эдилар. АҚШ мудофаа вазири Ричард Чейни бу таклифга қарши чиқди. АҚШ мудофаа вазири Америка телекомпанияларининг мухбирлари билан суҳбатда айтишича, АҚШ Мудофаа вазирлигига ўз фаолиятини режалаштиришда «Совет Иттифоқи ихтиёрида 30 мингта ядровий жанговар каллак ва стратегик қуроллар борлигини, уларнинг қарийб учдан бир қисми Қўшма Штатларга қаратиб қўйилганини» эътиборга олиши зарур.

● БМТ. Латвия, Литва ва Эстониянинг БМТга аъзо бўлиб кириши тўғрисидаги масала чоршанба ёки пайшанба куни БМТ Хавфсизлик кенгашида кўриб чиқилади, деди БМТ Бош котибининг вакили. Дипломатларнинг фикрича, бу масалани муҳокама қилишда ҳеч қандай қийинчиликларга дуч келинмайди, чунки СССР учала жумҳуриятнинг мустақиллигини тан олди. БМТда қарор топган янги аъзолар қабул қилиш тартиб-қоидасига мувофиқ БМТ Хавфсизлик кенгаши БМТ Бош ассамблеясига тегишли тавсиялар беради, Бош ассамблея эса узил-кесил қарор қабул қилади.

● ГАВАНА. Куба ҳукумати душанба куни Болтиқбўйидаги уч давлат — Эстония, Латвия ва Литва мустақиллиги ҳамда суверенитетини тан олишини билдирди. Куба Ташқи ишлар вазирлигининг баёнотида таъкидланишича, Куба ҳукумати бу қарорни қабул этар экан «БМТ устави меъёрларига ва ўз ташқи сиёсий йўли қоидаларига амал қилди». Куба ҳукумати «ўз тақдирини ўзи белгилаш ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик қоидаларига асосланиб, шу жумҳуриятлар билан дипломатия муносабатлари ўрнатиш»га тайёр эканини ҳам билдирди.

● БЕЛГРАД. Югославиядаги Македония жумҳуриятининг кўпчилик аҳолиси Югославия суверен давлатларининг бўлажак иттифоқига кириш ҳуқуқи билан ўзи мустақил ва суверен, деб эълон қилиш фикрида эканини билдирди. Ўтган якшанба куни Македония шаҳар ва қишлоқларида бўлиб ўтган референдумнинг душанба куни эълон қилинган дастлабки якунлари шундан далолат беради. Қўшни давлатлар — Греция, Болгария, Албания, Македониянинг давлат мақоми ўзгаришига эҳтиёткорлик билан қарамоқдалар. Улар ўз ҳудудида яшаб турган македониялик кам сонли миллатлар орасида ажрамачилик кайфиятлари кучайишидан хавфсирамоқдалар.

● СОФИЯ. Демократик кучлар иттифоқи оппозициячи блокига кирувчи 18 та партия ва ташкилот душанба куни сиёсий битим тузди. Битимда уларнинг халқ мажлисига ва маҳаллий ҳокимият идораларига ўтказиладиган сайловда биргаликда иштирок этишга аҳд қилганликлари билдирилган. Бу партия ва ташкилотлар номзодларнинг ягона рўйхатини тақдим этмоқчи ва умумий сайловолди кампаниясини олиб бормоқчи эканликларини маълум қилдилар. Битимда таъкидланишича, уюшма аъзолари Болгария Социалистик партияси билан ҳамкорлик қилиш эҳтимолини қатъиян рад қиладилар ва мамлакатнинг бошқа демократик ташкилотларини ҳам шундай қилишга даъват этадилар. Бундан ташқари улар Болгария Социалистик партиясининг мол-мулки мусодара этилишини ва миллий фалокат учун айбдорларни суд орқали жавобгарликка тортишни талаб қилмоқдалар.

● БОНН. ГФР канцлери Гельмут Коль савдо-саноат доиралари ва касаба уюшмалари намояндалари билан Бонида бўлган учрашувда бундай деди: исёнга уриниш барбод бўлганлиги ва янгиланган Иттифоқни сақлаб қолиш истиқболлари Совет Иттифоқи билан савдо-сотиқ пасаймаслигига умид уйғотади. Германия ҳукуматининг бошлиғи ГФР шарқий ўлкаларининг СССР билан савдо-иқтисодий алоқаларига тўхталиб, Совет Иттифоқи 12 миллиард маркалик шартномалар тузишни режалаштираётганини уқтириб ўтди. Ҳозирги вақтда эса 9 миллиард маркалик битимлар ҳақида келишиб олинди.

(ТАСС, 10 сентябрь).

ТЎКИН БОЗОР ТАШВИШЛАРИ

Бозорлардаги нарх-наво ҳеч қачон бунчалик осмону фалакка кўтарилган эмас. Биз ҳозир зўр бериб қоралаётган турғунлик йилларида ҳам мева-сабзавотнинг нархи ҳозирги кунга қараганда ўн-ўн беш баробар арзон эди. Яқин-яқингача бозорлардаги нарх-наво юқорилигини пахта яккаҳокимлигига тақадик. Хўш, ҳозир Президент фармони билан қўшимча томорқалар берилаётган, пахта майдонлари қисқариб бораётган бир пайтда бозордаги нарх-навонинг қимматлигини нима билан изоҳлаймиз? Азалдан Бухоро бозорлари ўзининг тўкинлиги билан дунё эътиборини қаратиб келган. Бугун эса бозор расталарига яқинлашиб бўлмайди. Нарх-навони сўрашга юрак бетламайди. Кейинги пайтларда вилоятда узумчилик, сабзавотчилик ва мевачиликни қайта тиклаш борасида амалий ишлар бошлаб юборилди. Бир вақтлар асоссиз тугатиб юборилган узумчилик хўжаликларининг мақоми қайта тикланди, вино заводларининг қувватлари олдинги йиллардагига тенглаштирилмоқда. Вилоятимизда бошқа соҳалар каби ўтган йили мева-сабзавотчиликда ҳам яхши ўзгаришлар кўзга ташланди. Ана шу ижобий хулосалар бизга вилоятда мева-сабзавотчиликка ихтисослашган агросавдо фирмалари тузиш имкониятини берди. Шу йилнинг бошидан вилоятимизда «Бухоро», «Ғиждувон», ва Навоий деб номланган агросавдо фирмалари фаолият кўрсатаяпти. Бу агросавдо фирмалари ўзлари етиштирган маҳсулотни ўзлари тўғридан-тўғри бозорга олиб чиқиш ҳуқуқига эга. Айни кунларда агросавдо фирмаларида иш юришиб кетган. «Ғиждувон» агросавдо фирмаси Учқудуқ шаҳар аҳолисини сабзавот ва мева маҳсулотлари билан таъминлаётир, шунингдек, Навоий ва Зарафшон шаҳри аҳолиси учун ҳам ҳар куни 100 тонна атрофида дала неъматлари жўнатаётир. «Бухоро» ва Навоий номли агросавдо фирмалари ҳам вилоятнинг олис районларига мева-сабзавот маҳсулотлари етказиб бермоқда.

Вилоятларда «Плодоовошпром» давлат-кооператив ишлаб чиқариш бирлашмасининг ташкил этилишини навбатдаги маъмурий-буйруқбозлик аппаратининг пайдо бўлиши деб қарамаслик керак. Бирлашманинг ташкил этилиши туфайли вилоятда мева-сабзавот ва полиз маҳсулотлари етиштирадиган майдонлар кескин ошди. Агар 1988 йилда вилоят бўйича картошка майдони 188 гектарни ташкил этиб, ундан 775 тонна ҳосил олинган бўлса, 1990 йилда картошка экиладиган майдон 348 гектарга кенгайиб, олинган ҳосил 1145 тоннага етди. Боғдорчиликда ҳам ҳосил салмоғи анча ортди. 1988 йилда вилоят бўйича 26 минг 893 тонна узум етиштирилиб, ҳосилдорлик гектар бошига 53,2 центнерни ташкил этган бўлса, бу рақам 1990 йилда 35 минг 100 тоннага етиб, ҳосилдорлик гектар бошига 61,5 центнерга кўтарилди. Айни пайтда Маликчўл, Варахша массивларида узумни қайта ишлайдиган корхоналар бунёд этиш ишларини бошлаб юбордик. 1991 йилда вилоят саноат корхоналарида 16 минг тонна сабзавот, 23,1 минг тонна узумни қайта ишлаш режалаштирилган. Қайта ишлаш туфайли 25 миллион шартли банка сабзавот консерваси, 550 тонна узум виноси савдога чиқарилади. Биз 2000 йилгача вилоят бўйича мева-сабзавот консервалари ишлаб чиқариш ҳажмини 85 миллион шартли банкага етказмоқчимиз. Бунинг учун қуйидаги манбаларга таянамиз:

1988—1990 йилларда вилоятдаги «Шофиркон», «Гулистон», «Маданият» жамоа хўжаликлари ҳамда Фрунзе номли давлат хўжалигининг ҳар бирида 3 миллион шартли банка ишлаб чиқарадиган консерва цехлари ишга туширилди. Ўтган йили Свердлов районида Италия жиҳозлари билан таъминланган шарбат цехи ишга туширилди. Шофиркон районида узум қуритиш учун чет эл жиҳозларига буюртма берилди. 1991 — 1995 йилларда Когон, Шофиркон, Қизилтепа районлари тайёрлов идораларида йилига 3-5 миллион шартли банка консерва ишлаб чиқарадиган цехлар ишга туширилади. Ўтган икки йил давомида «Қуйимозор», «Жилвон — 1», «Галаосиё» давлат хўжаликларида шарбат сақланадиган омборлар тўла таъмирлашдан чиқарилди.

Жумҳуриятимизда етмиш йилдан бери мева-сабзавот консервалари тайёрланиб келинган бўлса-да, шиша идишлар четдан келтирилган. Ҳозир шиша идишларнинг нархлари бир неча баробар ошди. Шундай шароитда ўзимизда шиша идишлар тайёрлаш имкониятлари бор. Жумладан Томди, Навоий районлари ҳудудларида шиша идишлар тайёрлашда асқотадиган хом ашё мавжуд. Биз мана шу масала бўйича жумҳурият Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасига таклиф киритганмиз. Агар бизнинг таклифларимиз инобатга олиниб, Бухорода шиша идишлар тайёрлайдиган корхона қурилса бу соҳадаги муаммолар ҳал этиларди.

Хуллас биз ҳозир тўкин бозор ташвишлари билан яшаяпмиз. Агар биз бугун имкониятларни қўлдан бермай, чинакамига меҳнат қилсак кўзланган мақсадларга эришамиз. Бозор иқтисодиёти амалий ишларни ёқтиради.

Баҳодир НУРУЛЛАЕВ,
Бухоро вилояти мева-сабзавот ва узумчилик агросавдо фирмаси раиси.

Косонсой районидаги «Правда» колхозида қишлоқ аҳолисининг эҳтиёжлари ҳисобга олиниб, 1989 йил август ойидан бери ғишт тайёрлаш цехи ишлаб турибди. Ушбу цех йилига 1,5—2 миллион дона маҳсулот бериш қувватига эга. Бу ерда тайёрланаётган ғиштдан қўшни «Коммуна» жамоа хўжалиги, Ленин йўли, «Шарқ юлдузи» давлат хўжаликларининг аҳолиси ҳам манфаатдор бўлишмоқда.

СУРАТДА: бир гуруҳ цех ишчиларини кўриб турибсиз.

Б. ХОЛМИРЗАЕВ олган сурат.

ИШЛАР ҚИЗҒИН

Ўзбекистон районидаги жуда тақчил буюмларни ишлаб чиқаришга мўлжалланган янги корхонада халқ истеъмол молларининг кўплаб турларини бир йўла ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Фарғона вилояти савдо тармоқларига чиқарилган янги буюмлар орасида гиламлар, Ангор эчкилари жунидан тўқилган шарфлар ва тўр қўйлаклар бор.

Ишлаб чиқаришни ташкил этиш учун райондаги 37-ўрта ҳунар-техника билим юртининг эски биноси берилди. Бу эса 100 дан ортиқ кишини иш билан кафолатли таъминлаш имконини берди.

Корхона аҳлига жумҳурият маҳаллий саноат вазирлиги катта ёрдам берди.

Президент қарори қандай бажарилмоқда?

ЭЛГА ЭЪТИБОРСИЗЛИК ЭМАСМИ?

Сирдарё райони ҳудуди «эски» ўзлаштирилган чўл зонасига киради. Бободеҳқонларимиз тупроғидан зар унадиган унумдор бу ерларнинг шуҳратини аллақачонлар оламга достон қилишган. Шунинг учун ҳам республика Президентининг шахсий томорқалар ажратиш тўғрисидаги қарорини ерлик аҳоли катта қувонч билан кутиб олган эди.

— Ушбу қарорни ҳаётга тадбиқ қилиш осон кечмаяпти. Маҳаллий шўро ва хўжаликларнинг баъзи раҳбарлари томонидан кўрсатилган қаршиликларни енгишга тўғри келди, — дейди республика халқ депутати, халқ депутатлари Сирдарё район кенгашининг раиси М. Ибодуллаев. — Президент қарори эълон қилингандан бери ҳозиргача одамларнинг шахсий томорқалари учун 2800 гектар ер тақсимланди. Бу ҳар оилага ўртача 24 сотихдан тўғри келади.

Томорқаларга ажратилган ерлардан фақат ўтган йилнинг ўзида 300 тонна сабзавот, 170 тонна полиз маҳсулотлари, 970 тонна чорва емиши йиғиб олинди. Президент фармонига кўра одамларнинг томорқаларини кенгайтириш мақсадида фақат бу йилнинг ўзида 760 гектар ер майдонлари ажратилди.

Аҳолига ер участкалари тақсимлаш масаланинг фақат бир томони. Лекин улардан фойдаланишнинг аҳволи қандай? Ернинг умри беқорга ўтмаяптими? Халқ депутатлари район кенгаши масалани чуқурроқ ўрганиб, Президент қарорининг бу борадаги банди ижроси юзасидан текшириш ўтказди. Бу ишга халқ депутатлари жалб қилинди. Маълум бўлишича, томорқаларга ажратилган умумий ер майдонларининг деярли ярми ташландиқ ҳолга тушиб қолган. Шахсий уй қурилиши олиб борилаётган майдонлар ўт-ўланлар орасида қолиб кетган. Томорқалардаги экинлар парвариши ҳам кўнгилдагидек эмас, пишиб етилган ҳосил йиғиштириб олинмаяпти.

Ҳар бир қаричи дастлабки чўлқуварларнинг машаққатли меҳнатлари эвазига ўзлаштирилган ерларнинг эндиликда бундай ташландиқ ҳолга тушиб қолиши халқ депутатларини ташвишга солмоқда. Шубҳасизки, район кенгашининг яқин орадаги сессиясида бу масала муҳокама учун мавзу бўлади.

Афсуски, ерга нисбатан хўжасизларча муносабатни фақат Сирдарё районидагина эмас, балки областдаги бошқа ноҳияларда ҳам учратиш мумкин. Қишлоқ шўролари раҳбарлари, депутатлар бизга ризқ-рўз берадиган ерга нисбатан эътиборсизларча муносабатда бўлаётганларни ер эгалигидан маҳрум қилиш ва уни ҳақиқий эгаларига топшириш ҳуқуқларидан фойдаланишлари зарур. Чунки халқимизда ерга эътибор — элга эътибор, деб бежиз айтилмаган.

Н. ХАРЬКОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ПРОКУРАТУРА ҲАЙЪАТИ МАЖЛИСИДА

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси прокуратурасининг навбатдаги ҳайъати мажлиси бўлиб ўтди. Унда экологик вазият бирмунча жиддий бўлиб турган Фарғона вилоятида табиатни муҳофаза қилиш ва атроф-муҳитини сақлаш бўйича амалдаги қонунларнинг бажарилиши юзасидан прокурор назоратининг аҳволи муҳокама қилинди.

Маълум бўлишича, бу вилоятдаги корхона ва ташкилотлар томонидан фақат 1990 йилнинг ўзида атроф-муҳитга 162,5 минг тонна заҳарли моддалар чиқарилган. 38 та корхона қатор йиллар мобайнида муттасил равишда оқава сувларни ичимлик сув манбалари бўлган Сирдарё, Исфарансой, Марғилонсой каби дарёларга оқизмоқда. Шу билан бирга вилоятда табиатни асраш тадбирларига режалаштирилган маблағларнинг ярми ҳам ўзлаштирилмай келинаётгани маълум бўлиб қолди.

Ҳайъат йиғилиши Фарғона вилояти ва кўп районлар прокурорлари тегишли қонунларнинг бажарилиши устидан ўз вазифаларини бирмунча бажарганлигини қайд этиш билан бирга, бу ишда ҳали жиддий нуқсонлар мавжудлигини, қонун кучидан тўла фойдаланиш чоралари кўрилмаётганлигини уқтириб ўтди. Прокурорлар олдига қатъий талаблар қўйилди.

Ҳайъат мажлисида яна бир муҳим масала, жумҳурият халқ ноибларидан тушаётган хатлар, таклифлар ва сўровлар билан ишлаш юзасидан қилинган таҳлиллар натижаси муҳокама қилинди.

«Халқ ноибларидан тушган мурожаатлар билан ишлаш — дейилади қабул қилинган қарорда, — прокурорларнинг жиддий эътиборида эканлигини рад этиб бўлмайди. Шу билан бирга, айрим ҳолларда прокурорлар халқ ноибларининг ўз ваколатларини амалга оширишларига тегишли ҳуқуқий ва амалий ёрдам кўрсатиш чораларини эътибордан четда қолдирмоқдалар. Уларнинг фуқароларни қабул қилиш, долзарб муаммолар муҳокама этилаётган ҳайъат йиғинларига жалб қилиш ишлари йўлга қўйилмаган».

Ҳайъат мажлиси Ўзбекистон жумҳуриятининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисидаги қонун қабул қилиниши муносабати билан прокуратура органлари олдида турган муҳим вазифаларга алоҳида эътиборини қаратди.

Ўзбекистон жумҳурияти Президентининг 1991 йил 25 августдаги Фармони жумҳурият прокуратураси аппарати коммунистларининг охирги умумий йиғилишида кўриб чиқилди ва бажариш учун қабул қилинди: прокуратурада партия ташкилоти ўз фаолиятини тўхтатди.

Ўзбекистон республика прокуратурасининг матбуот маркази.

Ўзи—оддий, хизмати—олий

КАСБИЛИК УСТАЛАР

Буюк ипак йўлида жойлашган Касби қишлоғида қадим замонлардан буён кулолчилик кенг тараққий этган, сифатли ва бежирим тайёрланган нафис сопол буюмларга талаб юқори бўлган. Ишлаб чиқарилаётган турли хил буюмлар ҳозир ҳам халқ дидига ёқиб тушаяпти.

Бугунги кунда Ульянов районига келган меҳмонлар косиблар масканы бўлмиш қадимий қишлоққа ҳам ташриф буюрадилар, кулолларнинг машаққатли меҳнатлари билан танишиб, улар билан дилдан суҳбатлашдилар. Саратоннинг жазирама исиғида ҳам сувни муздек сақлай оладиган буюмлардан эсдалик учун сотиб оладилар.

Касби қишлоғи темирчилари ҳам машҳур, улар ота-боболари ҳунарини давом эттириб келмоқдалар. Қишлоқ одамлари ҳамон Ниёзқул бобо, Шоймардон бобо, Усмон бобо, Маматқул бобо, Насим бобо сингари темирчилар номини эсга олиб туришибди. Ҳозирги кунда Касби ва Дўрмон қишлоқларида ўнлаб ўз ишининг билимдонлари бўлган темирчилар яшамоқда. Ана шулардан бири Муқим бобо Алиевдир. У темирчилар сулоласидан. Эсини танигандан буён шу касбнинг этагини тутиб келмоқда. Иш фаолияти давомида ўғилларини ҳам ҳунарга ўргатди, кўплаб шогирдлар тайёрлади. Улардан кўпчилиги мустақил ишга ўтган.

Муқим бобо Алиевнинг босиб ўтган йўлига назар ташласангиз, чинакам фидойи инсонлардан эканлигига ишонч ҳосил қиласиз. Инқилобдан сўнг ҳамма қатори артелга аъзо бўлиб кирди. Лекин оила тебратиш, бола-чақани боқиш, кун ўтказиш, ҳаёт кечириш оғир эди. Шу сабабли бутун оиласи билан 1926 йилда Тожикистон ССРнинг Регар районига кўчди, темирчилик билан шуғулланди. Катта обрў-эътибор топди, уста деган шарафли номга сазовор бўлди. «Меҳнатда ўрнак кўрсатганлиги учун» медали билан тақдирланди. 1968 йилда Муқим бобо Алиевлар оиласи Қашқадарё вилоятига кўчиб келишди. Улар 10 йилдан кўпроқ вақт Бешкент шаҳри марказида дўкон очиб, темирчилик қилдилар, рўзғор буюмлари ясаб, аҳолининг коригаярадилар.

Умр оқар дарё деганлари рост. Отахон 93 ёшга кирган бўлсалар-да, кўзлари равшан, беллари бақувват. Ҳамон ўзлари туғилиб ўсган Дўрмон қишлоғидан район марказига гоҳ машинада, гоҳ яёв қатнайдилар. Темирчилик устахонасида меҳнат қилаётган ўғиллари, шогирдларига маслаҳатлар бериб турадилар. 9 ўғил-қизлари, 150 нафарга яқин невара, чевара, эвараларининг кўпчилиги боболари танлаган йўлни давом эттиришаяпти.

Катта ўғил Юсуф Алиев 88-автомобиль корхонасида темирчилик қилади. 9 ўғил-қизнинг отаси. Аллақачон пенсияга чиққан бўлса-да меҳнат қучоғида. Ҳар куни устахонасига кирмаса, кўнгли жойига тушмайди, ёши бир жойга борган бўлишига қарамай буюртмачилар томонидан айтилган эҳтиёт қисмларни вақтида ясаб бериш одатини тарк қилгани йўқ.

Рамазон Муқимов отахоннинг энг суюкли ўғилларидан. У ҳозирги пайтда мустақил дўкон очиб Ульянов районида фаолият кўрсатаяпти. Бу устахонада тайёрланаётган теша, капгир, кетмон, ўроқ, бел, халқа, гулмих, арра, чопқи кечкорт, занжир, эшик зулфин ва мурватлар, хўжалик асбоблар анча харидоргир. Унинг фарзандлари Умид, Ойбек, Жамшидлар ҳам ота изидан боришяпти.

Рамазон билан иши юзасидан суҳбатлашдик. Маълум бўлишича, у меҳнат қиладиган устахона талабга жавоб бермайди, тунукадан қурилган, совутиш ускунаси йўқ. Натижада, баъзан ҳарорат 50—60 даражадан ошади. Бундай пайтда олов қаршисида туриб металлга ишлов бериш, ундан буюм ясаш учун эса инсонда темирдек бардош бўлиши керак. План талаб қиладиган мутасадди идораларнинг раҳбарлари темирчилик устахонасини хом ашё билан таъминлашмайди. Қаердан металл топсанг, топу, планни бажар деб дағдаға қилишади. Бунинг устига кўмир ҳам етарли эмас. Олдинлари бир тонна кўмир 15 сўмдан қилиб беришарди. Энди бўлса 92—100 сўм атрофида. Ҳамма нарсанинг нархи осмонда. Оддийгина оёқ кийими сотиб олай десанг 120—150 сўм туради. Кошкийди, шунга яраша маош беришса. Оладиган маош оилани боқишга етмайди. Бу аҳволда кун ўтказиш, ҳаёт кечириш мушкул.

Ўзи оддий, касби олий темирчилар меҳнатини қадрлаш, уларга амалий ёрдам бериш, моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириш лозим деб ўйлаймиз. Бу ҳақда вилоят техник маиший асбоблар ишлаб чиқариш бирлашмасининг мутасадди раҳбарлари ўйлаб кўришса яхши бўларди. Ҳозир рўзғор буюмларига талаб ошиб бораяпти, вилоятнинг Косон, У. Юсупов, Ғузор, Баҳористон, Қарши, Муборак районларидан кетмон, бел, ўроқ, халқа сингари уй-рўзғор асбоблари учун усталарга кўплаб буюртмалар тушаяпти. Буюртмаларни бажариш учун эса металл сув билан ҳаводек зарур. Бу ҳақда ҳам жиддийроқ бош қотиришга тўғри келади.

Жўра ЮСУПОВ,
Қашқадарё вилояти.

Нуқтаи назар

НОВДАЛАРДАН ДУР ТЎКИЛСИН

Ҳовлимизда бир туп кекса тут дарахти бор эди. Ипак қурти парваришлаш мавсуми бошланганди. Ўшанда бригадир — қўлига болта кўтариб келган тут жаллоди новдалардан кўзини узмай бақрайиб турарди. Дадам уларга пешвоз чиқиб:

— Ўртоқ бригадир! Болаларнинг ризқини қийиш яхши эмас. Битта шу тут барги билан пиллангиз тиллага кўмилмас, — дедилар.

Бригадир икки қўлини орқага қилиб, мардона кўкрак кериб:

— Нимагаям ақлингиз етарди бобой!—деди.—Пилла планини ким бажариши керак! Ҳозир магазинларда қанд-панд тўлиб-тошиб ётибди. Ўн килограмм шакар олсангиз болалар бир ой мазза қилишади. Тутни қурт есин!

Ўша куни шода-шода ҳосилга бурканган тут новдалари хомлигича ерга гиламдек тўшалди. Одамларни очарчилик йиллари ўлим исканжасидан асраб қолган 15 гектарлик «боғот»да ҳам мевали дарахтлар қолмаган ҳисоб.

Ҳақиқатни гапиришимиз керак, ипак қуртларига ясан-тусан уйларимизни бўшатиб бердик. Жажжигина болажонларимизу аёлларимиз соғлиғидан кўра ипак қуртининг соғлиғини тиладик. Ипак қурти ҳидига кўмилган хонани кўз ўнгингизга келтириб кўрингчи...

Ҳали-ҳали эсимдан чиқмайди: бригадир, ипакчилик агрономи йўқ деганда ярим «коробка» қуртни уйингга мажбурлаб ташлаб кетарди. Ўз соғлиғини йўқотиб кўксига орден ва медал таққан пиллакорларимиз ҳам кўп бўлди. Ваҳоланки, топширган пилламиз 4-5 сўмдан қабул қилинарди, холос. Шукрки, қайта қуриш эпкини сабаб пиллакор меҳнати ҳам ўз қадрини топмоқда.

Тожикалюмин заводи дастидан Сариосиё, Узун, Денов районларининг айрим хўжаликларидан ипак тайёрлаш режалари олиб ташланди. Юзлаб гектарларни ташкил этган тут плантациялари, минг-минглаб тут дарахтлари ўтин қилиб ёқилди. Биз митти чақалоқни улғайтириб инсон қаторига қўшишни ўйлаймизу, аммо табиатнинг тилсиз тирик мавжудотини эъзозлаш, парваришлаш ҳақида бош қотирмаймиз.

Новдалари кўп марта каллакланган кекса тут дарахтимиз ўтган йили яхши ҳосил берди. Мевасидан бутун маҳалла болалари баҳраманд бўлишди.

«...балх тут ва оқ тут мевалари таркибида 25 фоиз қанд, 1,5 фоиз азотли моддалар, 2,17 фоиз органик кислоталар, «С» витамини, ошловчи моддалар, микро ва макро элементларидан, калий, кальций, натрий, магний, шотут мевасида эса 12,7 фоиз қанд оқсили, пектин, бўёвчи ва органик моддалар бор. Тутнинг барги ва пўстлоғида алкалоид тригонеллин, каротин, эфир мойи углеводлар, шиллиқ органик кислоталар, аминокислоталар, холин, флавонидлар мавжуд». («Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафтаномаси, 1991 йил, 15 март).

Кўриниб турибдики, тутнинг инсон организмига фойдалилигини ўтмиш алломаларимиз ҳам, илм-фан ҳам исботлаб берган.

Яна бир муҳим гап, республикамизнинг кўплаб хўжаликларида консерва заводлари бунёд этилган. Уларда турли мевалардан шарбатлар, мурабболар тайёрланиб эл дастурхонига тортиқ қилинмоқда. Республикамизнинг савдо дўконларини айланганингизда марварид тут, шотут шарбатлари ё мурабboси, шинниларини кўрганмисиз? Бу ҳақда эса ҳаммамиз ўйлашимиз керак.

Турсун МАҲМАДАЛИЕВ,
Сариосиё райони.

Буюк ипак йўлида

Япония—Ўзбекистон: МАДАНИЙ ҲАМКОРЛИК ҚИРРАЛАРИ

Яқинда Ҳамза номидаги санъатшунослик институтида таниқли япон тарихчиси ва археолог олими Кудзи Катога ўзбек маданиятини ўрганиш ва тарғиб қилишдаги катта хизматлари учун институтнинг фахрий аъзоси деган диплом ва медаль топширилди.

К. Катонинг китоб, мақолалари ва бошқа хизматлари туфайли минг-минглаб японлар ўзбек халқининг кўп асрлик маданияти тарихи билан танишишга муяссар бўлишди. Бундан ташқари у Токио этнография музейида Ўрта Осиё халқлари бўлими ташкилотчиларидан бири саналади.

Япон олими бундан ўттиз йил муқаддам биринчи марта Тошкентга ташриф буюрган эди. Шундан буён у мунтазам равишда пойтахтимизда бўлиб, Ўзбекистон ва бошқа Ўрта Осиё республикалари маданияти тарихини ўрганиб келмоқда. У бизнинг ўлкамизда тарихчи, музейшунос, ёзувчи ва шоирлардан кўплаб дўстлар орттирди.

Шунингдек, таниқли япон олимлари Дои, Дайсагу, Икеда, Хироси Окаясу, Кадзо Такамацу ҳам институтнинг фахрий унвон ва дипломлари билан тақдирланишди.

Маълумки, профессор Като ва республикамиз илмий жамоатчилиги ташаббуси билан иккала давлат мутахассислари ҳамкорлигида ўлкамиз санъат тарихини ўрганиш бўйича биринчи экспедиция ташкил қилинди. Ўтган йилнинг кузида Далварзинтепа (Сурхондарё)да археологик қазиш ишлари олиб борилаяпти. Натижада жуда қадимий буюмлар, турли-туман тақинчоқлар. Исломгача бўлган, жумладан буддизмга мансуб нарсаларнинг изи топилди.

Ўрта Осиё ҳамиша савдо карвонлари йўллари кесишган, ўзаро моддий-маънавий бойликларни алмашиш, шу йўсинда Буюк ипак йўлининг марказига айланиб қолган. Бу йўл қачонлардир Хитой орқали Япония билан денгиз орқали туташган дейишимизга тўла асос бор.

Японияда «Жанубий Ўзбекистоннинг қадим даври» альбом-каталогининг нашр қилиниши жуда катта воқеа бўлди. Ушбу китобнинг муаллифлари экспедицияда иштирок этишган.

Экспедиция таркибига кирган 11 нафар япон ва шунча ўзбек олимлари қадимги шаҳар харобалари устида иш олиб боришни давом эттиришади. Профессор Като билан бирга яна бошқа япон олимлари — Каяси, Камеда, Цути Ихаши ҳам экспедицияда иштирок этишади. Бундан ташқари Токионинг Сока дорилфунунидан 3 нафар студент Ўрта Осиё ёдгорликларини ўрганишга келишади.

Япония ва ўзбек олимларининг халқимиз маданияти тарихини ўрганиш устида олиб борилаётган ўзаро ҳамкорликдаги изланишларига муваффақият тилаймиз.

Р. ФАРҲОДИЙ.

Бухоро вилояти Свердлов район маданият уйи қошида ташкил қилинган «Дилдор» ҳаваскорлик ашула ва рақс ансамбли қисқа фурсатда ўзининг дилрабо куй-қўшиқлари билан мухлислар қалбидан жой олди.

СУРАТДА: мазкур ансамблнинг қатнашчиси Шарофат Ҳусаинова.

Э. ЙЎЛДОШЕВ суратга олган.

Футбол

ҒАЛАБА МУБОРАК

Яқинда хушхабар эшитиб қолдим. Ростов вилоятининг Новочеркасси шаҳрида ўтказилган «Юность» кубоги ўйинларида Ўзбекистон ёшлар терма командаси биринчи ўринни олибди.

Бутуниттифоқ ёшлар баҳсида ҳамюртларимиздан ташқари Украина, РСФСР, Белоруссия, Озарбайжон ва Москва командалари қатнашди.

Ғалаба ўз-ўзидан келмайди. У тинимсиз изланишлар, машаққатлар самарасидир. Интилганга толе ёр, дейдилар. Машқларда тобланган болалар ўйин сирларини, техник усулларни яхши ўзлаштирдилар.

— Командамиздан 6 киши СССР терма жамоасига номзод қилиб олинди, — деди тренер Бахтиёр Саидов. — Республикамизда қандай турнирлар ўтказилган бўлмасин, қанча футбол мактаблари бўлмасин ҳаммасини ойлаб кузатишга тўғри келди. Ўзимизга маъқул келганларини йиғиб бир йилдан буён машғулотлар ўтказаяпмиз. Бугун ана шу йигитлар республикамиз шаънини муносиб ҳимоя қилдилар.

Ҳозир бу ўсмирлар Титов номидаги спорт мактабида сабоқ олишяпти. Ушбу илмгоҳнинг футбол бўлими бошлиғи А. Дмитриевич жамоага моддий томондан анча ёрдам қилди. Чунки Ўзбекистон терма командасига ҳомийлар топилгани йўқ. Биламиз, бозор иқтисодиёти ҳаммани мушкул аҳволга солиб қўйди. Аммо республикамиздан уста футболчилар етишиб чиқиши учун уларни қувватлашимиз керак. Юртимизда спортнинг ҳар қандай турлари ривожланса самараси ёмон бўлмайди. Ўзбекистон ёшлар терма командасини оталиққа оладиган бирор корхона ёки ташкилот топилиб қолса ажаб эмас.

Ўзбекистон ёшлар терма командаси ва тренерларининг бундан кейинги фаолиятларига омад тилаймиз.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» махсус мухбири.

МАДАД

САРИОСИЁ бўрдоқичилик комплексида 56 нафар киши меҳнат қилаяпти. Уларнинг ўртача маоши 220 сўмга тўғри келаркан. Ҳукумат тарафидан жорий этилган 60 сўм товон пулини бу маошга қўшганингизда ҳам бугунги кун қимматчиликлари олдида ҳеч нарса бўлмайди.

Меҳнат жамоаси кенгашининг таклифи билан маъмурият ҳар бир чорвадорга яна 40 сўм қўшиб берадиган бўлди.

Т. РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ДАФИНА ТОПИЛДИ

Бухородаги йўллардан бирида тузатиш пайтида тупроқ солинаётганда қадимги тангалар дафинаси топилди. Ерга солиш учун тупроқни бу ерга шаҳарнинг Тоқи телпакфурушон гумбази ёнида қазилаётган жойдан олиб келингани аниқланди.

Дафинадан 764 та мис танга чиқди. Дастлабки маълумотларга қараганда, тангалар XV асрнинг охири — XVI асрнинг биринчи ярмига мансубдир.

— Дафина синчиклаб ўрганилади, — дейди Бухоро музей қўриқхона тангалар ва эпиграфика бўлимининг мудири Ғ. Қурбонов. — Чамаси у тарихимизга кўпгина янги саҳифалар қўшади.

И. САФАРОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ЯНГИ БИРЖА

ВИЛОЯТДАГИ 26 корхона ва ташкилот Бухоро товар-хом ашё биржасининг таъсис этувчилари бўлишди.

ТАЪСИСЧИЛАР гуруҳига вилоят ижроия қўмитаси, ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмаси, саноат қурилиш банки, вилоят ташқи иқтисодий алоқалар ассоциацияси, Навоий қурилиш бошқармаси ва бошқа ташкилотлар уюшди. Яқин кунларда биржа ўз мақомига эга бўлади. Аҳоли янги биржа фаолият кўрсата бошласа, халқ истеъмоли маҳсулотлари бисёр бўлади деб умид қилаяпти.

Янги шеърлар

ҚАЙДАСАН

Айрилиқ дардига нажот излайман,
Афғон томонларга қараб бўзлайман,
Аскар кетган болам йўлин кўзлайман,
Қодир болам, нодир болам қайдасан!

Отагинанг белин букди дард-алам,
Фарзанд доғи оғир экан мунча ҳам,
Зирқиратди юракларни қайғу-ғам,
Қодир болам, нодир болам қайдасан!

Йиғлайвериб онанг шўрлик кўр бўлди,
Нега мунча пешонаси шўр бўлди.
Дардларига бутун элат жўр бўлди,
Қодир болам, нодир болам қайдасан!

Қайлиғинг Зулхумор кийибди қора,
Сени кутиб умри ўтар бечора,
Ҳижронингда жигар яра, дил яра,
Қодир болам, нодир болам қайдасан!

Чирқиратиб қўйди бизларни тақдир,
Билмай қолдим кимлар ноҳақ, ким ҳақдир.
Йўлларингга қанча юрак илҳақдир,
Қодир болам, нодир болам қайдасан!

САРВИНОЗ

Сунбул сочинг бўйларингга ярашар,
Қирқта қилиб майда ўргин, Сарвиноз.
Кўрганлар ҳам ҳавас билан қарашар,
Сочларингни ташлаб юргин Сарвиноз.

Қора тундай сим-сиёдир, кокилинг,
Йўлларимга бир зиёдир кокилинг.
Кўзларимга тўтиёдир кокилинг,
Сочларингни ташлаб юргин Сарвиноз.

Шайдоларинг хуморлигин ошириб,
Васлингга зор ошиқларни шошириб,
Дилгинамда завқим баттар тошириб,
Сочларингни ташлаб юргин Сарвиноз.

Кокилларинг белларингга чулғансин
Жон қасдида аждар бўлиб тўлғонсин.
Майли рашкдан юрак ўт олиб ёнсин,
Сочларингни ташлаб юргин Сарвиноз.

* * *

Турон осмонидан сонсиз юлдузлар,
Жимир-жимир қилаверади.
Ҳар тун мен улардан кўз узолмайман,
Бир армон бағримни тилаверади.

Юлдузлар,
Юлдузлар,
Митти юлдузлар!
Гарчи сиз коинот қуёшларисиз,
Менга ҳар бирингиз элим армони —
Саргардон туркларнинг кўз ёшларисиз.

Файзи ШОҲИСМОИЛ.

Қашқадарё хабарлари

ХЎЖАЛИК МУРУВВАТ КЎРСАТДИ

КОСОН районидаги «Гулбоғ» совхози маъмурияти, касаба уюшма ташкилоти нарх-навонинг кун сайин ошаётганлигини ҳисобга олиб, хўжалик қишлоқларидан олий ва ўрта махсус билим юртларида ўқиётган талабаларга қўшимча нафақалар тайинлашга қарор қилишди. Олий ўқув юртларида билим олаётганлар ойига 30 сўмдан, ўрта махсус ўқув юртларининг студентларига эса 20 сўмдан берилади. Аъло ўқиётган талабаларга 50 сўм миқдорида степендия белгиланди.

Янги ўқув йили олдидан дорилфунун ва институтларда сабоқ олаётган 84, техникум ва билим юртларда таҳсил кўраётган 27 талаба ярим йиллик стипендияларини бир йўла олишди.

ҚИШЛОҚНИНГ КОНСЕРВА ЦЕХИ

ҒУЗОР районидаги Киров номли давлат хўжалиги маъмуриятининг ҳаракати билан шу ҳудудда сабзавот ва меваларни консервалайдиган цех ишга туширилди. Кичик корхонада ҳар куни 5000 шартли банка сервитамин консервалар тайёрланмоқда. Келажакда цехни кенгайтириб, заводга айлантириш режалаштирилаяпти.

КИТОБ БИЛЛУРИ

ВИЛОЯТ маҳаллий саноат бошқармасининг Китоб шаҳридаги халқ истеъмоли моллари фабрикасида янги цех барпо этилаяпти. Корхонада турли бадиий шиша буюмлари, биллур идишлар ишлаб чиқарилади. Цехда ишлаши лозим бўлган кишиларни ўқитиб, малакаси оширилаяпти.

Яқинда китоблик яна бир гуруҳ ёшлар Москва областининг Гус—Хрусталь шаҳридаги биллурсозлик корхонасида ишлаб шиша ва биллурдан ҳар хил буюмлар, рўзғорбоп идишлар ясаш сирларини ўрганишди.

Ҳадемай Китоб шаҳрида ҳам биллур идишлар, бадиий буюмлар тайёрлаш йўлга қўйилади. Корхона Шаҳрисабздаги консерва ва вино заводларидан келтириладиган шиша идишларининг синиғидан хом ашё сифатида фойдаланади.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Инсон ва қонун

УЯТ

УЧ йилдирки, Зебо Шаметова Сурхондарё ва Тошкентда ўнлаб катта-кичик идоралар ўртасида зир қатнайди. Биз ҳикоя қилмоқчи воқеа содир бўлганда ҳозир тўрт ёшни қоралаётган энг кичик фарзанди — қизалоғи чақалоқ эди. У йўлда катта бўляпти. Қизча уч йилда умрининг деярли ярми милиция, прокуратура, суд органлари ва раҳбар ходимларнинг кабинетларида ўтаётган онасининг турмуш тарзига шу даражада мослашибдики, ўриндиққа ўтказиб қўйса ёнбошлаб ётволиб бамайлихотир ухлайверади. Бир-икки ёш катта акаси эса зерикиб уни туртилаб уйқудан уйғотмоқчи бўлади. Сўнг иккиси ўйинчоқ талашиб хархаша қилади. Она эса кўзларида ёш билан қуйиб-пишиб хона соҳибига гапираверади, гапираверади...

Инсон ҳуқуқини ҳимоя қилиш маҳкамаларидаги лоқайдлик, бепарволик ва қонунларимиздаги иш юритишнинг мавжуд тартиботлари амал қилаётган шароитимизда Зебонинг болалари кабинетларда вояга етиши ҳам ҳеч гап эмас. Ахир, аёл кишини кўчага — эл орасига судраб чиқиб, қип-яланғоч ечинтириб «жазолаган»ларни на милиция, на прокуратура уч йилдан бери «аниқлаёлмай», ниҳоят «жиноятчиларни топиш имкони бўлмагани сабабли» жиноят ишини бекор қилиш тўғрисида уялмай-нетмай қарор чиқариб қўйилгани факт-ку! Гапнинг рости, ҳуқуқни муҳофаза қилишга даъват этилган бундай ходимларнинг нима учун маош олаётганига ажабланасан киши. Куппа-кундузи, бирнеча ўнлаб одамлар орасида — маҳаллада содир этилган, кўз кўриб қулоқ эшитмаган бу даҳшатли ҳодиса тўғрисида юқоридагича қарорга имзо чекишни ҳуқуқшунос вазифасига номуносибликкина эмас, оддий инсоний виждонга ёт бир ҳолат дегимиз келади.

...Воқеа Денов ноҳиясининг Куйбишев номли колхозидаги Илонсой маҳалласи ҳудудида бўлган. Қишлоқ аҳлининг кўз ўнгида содир этилган бу даҳшатнинг асосий «қаҳрамонлари», аслида, шу ернинг энг обрўли кишиларидан бўлишлари керак эди. Мана, ўзингиз мулоҳаза қилиб кўринг: Хурсанд Хандалова — қишлоқдаги 15-ўрта мактабнинг бошланғич ҳамда тил ва адабиёт ўқитувчиси; Зулхумор Хандалова — «8 Март» колхози шифохонасида болалар врачи; Нигора ва Наргиза — адабиёт муаллимасининг қизлари; шунингдек, Сурхондарё вилояти ички ишлар бошқармаси тергов бўлимининг терговчиси, милиция катта лейтенанти Ш. Бердиевнинг 1988 йил 14 сентябрь куни вилоят маориф бўлими мудирига ёзган хатида қуйидаги гаплар бор: «Жиноят содир бўлган жойда Х. Хандалованинг турмуш ўртоғи, 15-мактаб илмий бўлим мудири Амирхон Тўраев ҳам бўлиб, ўзи, хотини ва ўзи раҳбар бўлган мактаб ўқувчилари — фарзандлари ўта беҳаёлик қилаётганлигини кўриб туриб уларни бу йўлдан қайтармаган, томошабин сифатида иштирок этган. Тергов даврида ҳам гувоҳлар унинг воқеа содир бўлган жойда иштирок этганлигини кўрсатишаётган бўлса-да...».

Ҳа... ҳали бир ойликка етмаган чақалоғи билан бутун вужуди ҳилвираб турган аёл — она бечорани «яланғоч ҳолда тутга боғлаб урган... яна етмагандек ёрилган жойларига туз ҳам тиқишган... Ўша ерда турганлар «урманглар» деса ҳам, «уни ўлдирамиз» деб баттар ваҳшийлашган» (гувоҳ Лобар Тўрамуродова сўзидан); «Энг ёмон томони, бу фожиани қишлоқнинг барча ўқувчилари кўз ўнгида уларнинг ўз ўқитувчилари содир этган...» (гувоҳ — маҳалла комитетининг раиси А. Ҳидиров хатидан); Бошқа ҳовлига яшириниб олган Зебони уйма-уй юриб қидириб топиб, кейин уят ва азобдан жингалак бўлиб олган аёлни худди териси шилинган қўйдек олиб чиқиб кўчанинг бир четига ташлаган» (гувоҳ Раҳима Мўминова ўзи бизни излаб келиб айтган гапларидан) одамларнинг тилда ёлғончилик, юзсизлик, шармсизлик қилишларига ҳеч ажабланмаса бўлади.

Колхоз идорасида бўлган кўпчилик иштирок этган суҳбатда бири фельдшер, бири муаллима — Хандалов ва Хандаловага битта савол билан мурожаат этдик:

— Жанжал эркаклар ўртасида бошланган, Зебо Шаметованинг унга алоқаси йўқ. Борингки, Зебо жуда оғир гуноҳ қилган тақдирда ҳам аёлни, яна... кечагина кўзи ёриган заифани шу тақлид жазолаш инсонийликка, мусулмончиликка тўғри келадими?

Қандай жавоб бўлди, денг?

— Зебо — жинни, ўзи ярим яланғоч бўлиб кўчага чиққан эди... У маст эди...

Бу, қишлоқнинг энг зиёли одамларидан бўлмиш опа ва уканинг навбатдаги беорликлари, тухматлари эди...

Келинг, ҳурматли ҳуқуқшунослар, ўша Зебо ўрнида бир лаҳзага ўз аёлингизними, қизингизними, опа-синглингизними тасаввур қилиб кўринг — бундай даҳшатли номус аламини нимага алмаштира олардингиз? Ҳеч нимага — на катта пулга, на кучли қўнғироққа, на масъул лавозимга.

Тайёр жиноятчи осмондан оёғини узатиб тушмайди, инсон жиноятчи бўлиб туғилмайди. Жиноятчи — етишади. Кўчада турган машинани ўғирлаш мактабда синфдошларининг қаламини ўғирлашдан бошланади. Худди шунингдек, кичик жиноятнинг жазосиз қолиши катта жиноятни туғдиради. Зебони сазойи қилиш ҳам қўшниларнинг «майда-чуйда» жанжалларидан пишиб «етилган». Ўша «майда» жиноятлар очилмаган ва балки очилмайдиган сабабларга кўра жазосиз қолиб кетган. Сазойи қилиш воқеаси 1988 йил 1 май (!) куни рўй берган. Ундан салкам бир йил аввал эса «берироқ» ур-сур бўлган: **«1987 йилнинг 12 июль куни кеч соат тахминан 23.00 лар чамасида Куйбишев колхози территориясида Каримов Бекмурод қўшниси Қораев Мамаражаб билан жанжал қилиб қолади. Воқеа жойига Қораев Мамаражабнинг турмуш ўртоғи Шаметова Зебо келганда Каримов Бекмурод уни уриб тан жароҳати етказганлиги натижасида соғлиғининг бузилишига сабабчи бўлган енгил даражада тан жароҳати олади, 9 кун стационар усулида даволаниб чиқади. Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг 91 модда 11 қисми аломатлари билан жиноий иш қўзғатилсин. Денов район бош участка инспектори А. Тангриқулов 15. 09. 87.».**

Воқеа содир этилганидан сўнг 2 ойдан ортиқ вақт ўтгач қўзғатилган жиноий иш ўз ечимини топмади. Каримов Бекмурод Хандалович, Бобокалонова Майна ва Шаметова Зебо (икки аёл бирбирини юлган — **муаллифлар**)нинг жиноий иши 1987 йил 13 ноябрда Денов район халқ судида Алиқулов раислигида кўрилди ва қўшимча терговга юбориш тўғрисида ажрим чиқарилди.

Ўша йил 26 декабрда Денов район ички ишлар бўлимининг участка инспектори, милиция капитани К. Жамолов бу ишни бекор қилиш бўйича қарор чиқарди: «...Қайта тергов ишлари олиб борилганда юқорида қайд қилинган холатлар аниқланиб, Каримов Бекмуродни Шаметова Зебо олган тан жароҳатида айбдор деб топишнинг иложи бўлмади, Каримов Бекмуродни айби ўз исботини топмади».

Денов район прокурори Х. Нормуродов бу қарорни тасдиқламади — 1988 йил 11 январдаги ўз қарори билан уни бекор қилди ва ишдаги камчилик-нуқсонларни тугатиш бўйича терговчига 10 банддан иборат кўрсатма-топшириқ берган.

Бир қарашда ҳамма нарса жойида, ҳаммаси қонуний: терговчи ишлаяпти, прокурор назорат қиляпти — унинг хатоларини ўтказмаяпти. Қойил, иш деган бундоқ бўпти! Бироқ, жабрланувчи аёлнинг дарди бундан енгиллашаяптими? Асло! У идорама-идора юриб арз қиляпти: фалончи терговчи ундоқ, фалончиси бундоқ, анавиниси мунча пул еди...

...Вилоят ички ишлар бошқармаси бош терговчиси Қудрат Жабборов Зебо Шаметованинг овозини эшитган жойда дуч келган эшикка ўзини уриб қочиб кетади. Даҳанаки жанглар баёнига тўхталмаймиз-у, ғалати далилга дуч келдик. Юқорида парча келтирилган милиция катта лейтенанти Ш. Бердиев хатига асосан Амир Тўраевнинг мактаб илмий бўлими мудирлигига лойиқ ёки лойиқ эмаслиги тегишли ташкилотларда кўрилиб, оддий ўқитувчиликка туширилганди. Лекин кўп ўтмай вилоят маориф бўлими А. Тўраевни ўз ишига тиклаш ҳақида мактабга расмий хат юборади. Бунинг сабабини бизга вилоят ички ишлар бошқармасининг 1989 йил 13 мартдаги 13/443 номерли хатида А. Тўраевнинг мазкур воқеаларда иштирок этмаганлиги айтилганлигида, деб изоҳлашди. Бу хатни худди Қудрат Жабборов тайёрлаган. Нима асосда?

— Бизга А. Тўраев ариза билан шикоят қилди, текширдик,— дейишди Қудратилла ва унинг бошлиғи З. Шомуродов.

Энг таажжубланарлиси шуки, ўша ариза ва хат бу обрўли бошқарманинг бирон-бир дафтарида қайд этилмаган.

Қудрат Жабборовнинг Зебо Шаметовадан оловдан ҳайиққандай қочиб юришининг боисини бир қадар тушунгандирсиз...

Бир қарашда, тергов қилишнинг, суднинг муддатлари белгилаб қўйилган. Уларга амал ҳам қилинади. Айни пайтда, битта жиноий иш бирнеча йиллаб ечимини топмай «сайр» қилиб юраверади. Қизиқ ва ачинарлиси — бунда қонун бузилмайди. Юқоридаги ишни қаранг: прокурорнинг жиддий қароридан кейин гўё ҳақиқат қарор топадигандек бўлиб туюлган эди. Аслида эса, унинг қарори уч ой вақтни бекор ўтказишга туртки бўлибди холос — 1988 йил 28 мартда Денов район ички ишлар бўлимининг участка инспектори, милиция лейтенанти А. Бердиев қарор чиқарди: «Каримов Бердимуроднинг айбдорлигини тасдиқлаш учун қўшимча далиллар тўплашнинг имконияти бўлмаганлиги ва ўз исботини топмаганлиги туфайли жиноят иши бекор қилинсин».

Ана энди, жиноят ишини бекор қилишга ишқивозми ё ишни охирига етказишга малакасизми участка инспекторининг сўник фаолиятидан илҳомланган гумондорлар яна бир ўзини кўрсатиб қўймоқчи бўлишди ва ўша машъум 1 май манзаралари туғилди!

7-синф ўқувчиси Наргизанинг жиноий ишга тикилган кўргазмасидан: «...Олим (Мамаражаб)нинг хотини Шаметова Зебо террасада тиши қонаб ўтирган экан, унинг икки қўлидан иккаламиз ушлаб, тортиб судраб кўчага олиб чиқдик, бошидан рўмолини, куйлагини ва лозимасини ечиб олиб ерга йиқитиб қўл ва оёқларини боғлаб ташладик, лекин урган эмасмиз. Кейин уларнинг ҳовлисига опам Нигора билан иккаламиз тош отиб террасаси, ошхонаси деразаларини синдириб ташладик». Гувоҳ, 6-синф ўқувчиси Мансур Туронмуродов кўргазмасидан: «Зебо опа кўчадан қочиб Тўраев Исроилни уйига кириб кетди, орқасидан Хандалова Хурсанд, Нигора, Наргиза, Қундуз, Турсунлар қувиб киришди. Бирпасдан кейин улар Зебо опани яланғоч қилиб Тўраевни уйидан олиб чиқишди. Улар ҳаммаси биргалашиб Зебо опани оёқ-қўлини боғлашди ва асфальт йўл ёқасига ётқизиб уришди. Зебо опа бақириб йиғлаганида Хурсанд домла уни сочидан тортиб, қўли билан бошига уриб ерга босиб турди, оёғи билан орқасига тепди. ...Зебо опани ажратиб олмоқчи бўлган одамларни Бекмурод ака сўкди ва ажратгани қўймади. ...Нигора Зебони баданига туз сепди. Шу пайт милиция ходими келиб қолди, у ажратмоқчи бўлди, лекин милиционернинг олдида ҳам Хандаловлар Зебони уришди, кейин кўпчилик милиция ходимлари келгандан кейин ажратиб олишди. Шундан кейин Бекмурод ака ўғилларига «Олимни уйини тошбўрон қилинглар» деди. Болалар тош отиб, огороддаги помидор кўчатларини суғуриб ташлашди».

Шунингдек гувоҳ, пионерлар уйи методисти Мўминов Тошмурод ҳам юқоридаги гапларни тасдиқлайди.

Бу билан, биз журналистлар, жиноят тасдиқ, деган хулоса чиқармоқчи эмасмиз, бир-иккита гувоҳнинг кўргазмаси айблаш фикри бўлолмаслигини яхши биламиз. Бироқ асосийси, куппа-кундузи Зебонинг яланғоч сазойи қилингани—факт ва буни ҳеч ким инкор этмайди...

Ана энди бу жиноий ишнинг сайру саёҳатини томоша қилинг! Сурхондарё вилояти Ички ишлар бошқармасининг терговчиси Ш. Бердиев иккала — аввалги ва янги ишлар бўйича 1988 йил 24 августда жиноят ишини қўзғатди, унда жумладан Каримов Бекмурод ЎзССР Жиноят кодексининг 204-моддаси II қисми ва 133-моддаси I қисми билан жавобгарликка тортилиши таъкидланган. Бу ёғига, яхшиси, «дело»нинг юқоридагига ўхшаган «бор онангга — бор отангга» қабилидаги саргардонлигини такрорлаб муштарийларнинг қимматли вақтини олмайлик. Фақат, бир ҳолатни айтиш муҳимга ўхшайди. Зебо қаерга шикоят қилмасин, зўравонларнинг жазосиз қолишида улар уруғида милицияда, прокуратурада ишлайдиганлар борлигини, ўшалар ўз ҳимоясига олаётганини таъкидлайди. Улар уруғини ҳимоя қиляптими-йўқми билмаймиз-у, лекин бир нарсани билдик: Сурхондарё вилояти Ички ишлар бошқармасидан 1988 йил 19 августда Денов район ички ишлар бўлими бошлиғи Дадабоевга ёрдамчи навбатчи милиционер Хандалов Одилмурот Каримович ҳақида фикрнома юборилган. Унда Одилмурот милиция ходими бўлатуриб акалари билан биргалашиб Мамаражабнинг уйига бостириб киргани, сўнг бу воқеа ҳақида хабар бермагани таъкидланади ва унинг қилмишини ўртоқлик судида кўриш топширилади. Фикрномага бошқарма масъул ходими Кенжаев имзо чеккан. Бироқ... бу фикрнома Денов район ички ишлар бўлимида қайд қилинмаган. Демак, ўртоқлик судида ҳам кўрилмаган. О. Хандалов ўз постида мустаҳкам...

1 май воқеаси устига ўша пайтда район ички ишлар бўлими бош терговчиси (ҳозир Денов шаҳар ички ишлар бўлими терговчиси), милиция майори Баҳодир Авезов етиб борган. Жиноий ишда Зебонинг эри Мамаражаб Бекмуродни болта, арматура билан уриб яралаб, қочиб кетган, шунинг аламига Зебони сазойи қилишган деган гаплар ҳам бор. Лекин Мамаражаб жиноий жавобгарликка тортилмаган.

— Мен борганимда чуқурчада қон оқиб ётарди,—деди Б. Авезов биз билан суҳбат чоғида.

— Нега қонни экспертизага юбормадингиз — Бекмуродникимиди, Мамаражабникимиди?

— Қон сачраган эди, имкони бўлмади экспертиза қилишнинг.

— Далилий ашёлар — болта қани, арматура қани?

— Болтани опкетиб қолган...

Хуллас, бу жиноий иш ҳам 1991 йил 3 мартда Денов шаҳрида Қумқўрғон район прокуратураси терговчиси Э. Бердимуродов томонидан бекор қилинди. Охирги марта. Ҳозирча. Бекор қилишга нималар асос қилиб олинган денг: Зебо Шаметованинг қишлоқдан кўчиб кетгани, воқеадан сўнг орадан 3,5 йил ўтгани. Қизиқ эмасми: ҳуқуқни муҳофаза қилувчилар ўтказган 3,5 йил учун ҳам, кўчиб кетгани учун ҳам — Зебо айбдор!

Сурхондарё вилоят прокуратураси бу қарорни тасдиқлади.

Бу ва булар ҳаммаси —нима ўзи? Ўнлаб ҳуқуқ посбонларининг ўз вазифасига шунчаки лоқайдлигими ё малакасизлиги? Униси ҳам, буниси ҳам — ёмон. Жуда ёмон! Чунки...

Факт бор! Жиноят бор! Номусига зўрлаб тегиш каби гувоҳсиз содир этиладиган «мураккаб» жиноят эмас, куппа-кундузи, ерлик қишлоқ аҳли ўртасида, ҳатто бир гуруҳ милиционерлар ҳам кўрган жиноят. Жиноятчи эса йўқ эмиш. Астағфурулло!

Бу жиноят манзараси — уят. Бунда жиноятчини «тополмаган» инсон ҳуқуқини ҳимоя қилувчиларнинг фаолияти эса бешбаттар **УЯТ**лидир!...

Мухтарама УЛУҒ,
Ҳабибулла ОЛИМЖОН,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

Тошкент ресторанлар трести жамоаси «Бега» ресторани директори А. Иброҳимовга турмуш ўртоғи

Дилбар ИБРОҲИМОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан унинг оила аъзоларига ва қариндош-уруғларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, Тоҳир МАЛИК, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РЎЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ.

МУАССИС: *Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши*

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП

Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 5837.

118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри, 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топширишнинг вақти 21.00 Босишга топширилди: 23.30